

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu TURUNÇGİLLER 2023

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**ÜRÜN RAPORU
TURUNÇGİLLER
2023**

Hazırlayan

Eda AYGÖREN
Ziraat Yüksek Mühendisi
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
eda.aygoren@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 382
ISBN: 978-605-7599-26-1

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Aralık/2023

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.
Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2. DÜNYADA DURUM.....	1
2.1. Üretim.....	1
2.2. Alan ve Verim	4
2.3. Tüketim.....	5
2.4. Ticaret.....	6
2.4.1. İhracat.....	6
2.4.2. İthalat.....	7
2.5. Fiyatlar.....	8
3. TÜRKİYE'DE DURUM.....	9
3.1. Üretim	9
3.2. Alan ve Verim	12
3.3. Tüketim.....	14
3.4. Dış Ticaret.....	15
3.4.1. İhracat	15
3.4.2. İthalat	16
3.5. Fiyatlar	17
4. TÜRKİYE'DE DESTEKLEME POLİTİKALARI.....	18
5. GENEL DEĞERLENDİRME.....	18
EK TABLOLAR	20
KAYNAKLAR.....	53

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünyada turunçgil üretimi.....	2
Tablo 2. Dünyada turunçgil alan ve verimi.....	5
Tablo 3. Dünyada taze turunçgil tüketimi.....	5
Tablo 4. Dünyada turunçgil ihracatı.....	6
Tablo 5. Dünya turunçgil ihracatında önde gelen ülkelerin ihracat miktar ve payları.....	7
Tablo 6. Dünya turunçgil ithalatı.....	7
Tablo 7. Dünya turunçgil ithalatında önde gelen ülkelerin ithalat miktar ve payları.....	8
Tablo 8. Dünya turunçgil üretici fiyatları.....	8
Tablo 9. Türkiye’de turunçgil üretimi.....	10
Tablo 10. Türkiye’de turunçgil toplu meyveliklerinin alanı ve ağaç başına ortalama verimi.....	13
Tablo 11. Türkiye’de turunçgil meyve veren ve meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	13
Tablo 12. Türkiye’de turunçgil tüketimi.....	14
Tablo 13. Türkiye’de turunçgil kişi başına tüketimi ve yeterlilik derecesi.....	15
Tablo 14. Türkiye’de turunçgil ihracatı.....	15
Tablo 15. Türkiye turunçgil ihracatında önde gelen ülkelerin ihracat miktar ve payları.....	16
Tablo 16. Türkiye’de turunçgil ithalatı.....	17
Tablo 17. Türkiye turunçgil ithalatında önde gelen ülkelerin ithalat miktar ve payları.....	17
Tablo 18. Türkiye’de turunçgil üretici ve tüketici fiyatları.....	18
Ek tablo 1. Dünya portakal üretim, kullanım ve ticareti.....	21
Ek tablo 2. Dünya mandalina üretim, kullanım ve ticareti.....	24
Ek tablo 3. Dünya limon üretim, kullanım ve ticareti	28
Ek tablo 4. Dünya greylfurt üretim, kullanım ve ticareti.....	31
Ek tablo 5. Dünya portakal verimi	34
Ek tablo 6. Dünya limon verimi.....	35
Ek tablo 7. Dünya mandalina verimi.....	36
Ek tablo 8. Dünya greylfurt verimi	37
Ek tablo 9. Dünya portakal dikim alanı.....	38
Ek tablo 10. Dünya mandalina dikim alanı.....	39
Ek tablo 11. Dünya limon dikim alanı.....	39
Ek tablo 12. Dünya greylfurt dikim alanı.....	40
Ek tablo 13. Türkiye’nin ülkelere göre portakal ihracatı.....	41
Ek tablo 14. Türkiye’nin ülkelere göre mandalina ihracatı.....	42
Ek tablo 15. Türkiye’nin ülkelere göre limon ihracatı.....	43
Ek tablo 16. Türkiye’nin ülkelere göre greylfurt ihracatı.....	44
Ek tablo 17. Türkiye’nin ülkelere göre portakal ithalatı.....	45
Ek tablo 18. Türkiye’nin ülkelere göre mandalina ithalatı.....	45
Ek tablo 19. Türkiye’nin ülkelere göre limon ithalatı	46
Ek tablo 20. Türkiye’nin ülkelere göre greylfurt ithalatı.....	46
Ek tablo 21. Türkiye’nin bölgelere göre turunçgil üretimi.....	47
Ek tablo 22. Türkiye’nin illere göre portakal ağaç sayısı, alanı ve üretimi.....	48
Ek tablo 23. Türkiye’nin illere göre mandalina ağaç sayısı, alanı ve üretimi	48
Ek tablo 24. Türkiye’nin illere göre limon ağaç sayısı, alanı ve üretimi	49
Ek tablo 25. Türkiye’nin illere göre greylfurt ağaç sayısı, alanı ve üretimi	49
Ek tablo 26. Türkiye turunçgil ortalama üretici fiyatları.....	50
Ek tablo 27. Bazı turunçgil çeşitleri ve turunçgil üretim takvimi.....	52

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Dünya turunçgil üretimi.....	2
Grafik 2. Dünya portakal üretiminde önemli ülkeler.....	3
Grafik 3. Dünya mandalina üretiminde önemli ülkeler.....	3
Grafik 4. Dünya limon üretiminde önemli ülkeler.....	4
Grafik 5. Dünya greyfurt üretiminde önemli ülkeler.....	4
Grafik 6. Dünyada turunçgil taze iç tüketimi.....	6
Grafik 7. Dünyada turunçgil ihracatı.....	6
Grafik 8. Dünyada turunçgil ithalatı.....	7
Grafik 9. Türkiye turunçgil üretimi.....	10
Grafik 10. Türkiye portakal üretiminde önemli iller.....	11
Grafik 11. Türkiye mandalina üretiminde önemli iller.....	11
Grafik 12. Türkiye limon üretiminde önemli iller.....	12
Grafik 13. Türkiye greyfurt üretiminde önemli iller.....	12
Grafik 14. Türkiye’de turunçgil tüketimi.....	14
Grafik 15. Türkiye’de turunçgil ihracatı.....	16
Grafik 16. Türkiye’de turunçgil ithalatı.....	17

1. GİRİŞ

Turunçgiller; portakal, mandalina, limon, altıntop, turunç, kamkat, ağaç kavunu, şadok ve bergamot gibi ekonomik değeri yüksek çeşitleri içeren, subtropik iklim isteğine sahip, Rutaceae Ailesi'nin Aurantioideae Alt Familya'sının üyesi olan Citrus cinsine ait bir bitki topluluğudur. İçerdiği C vitamini ile insan sağlığına yararları olan turunçgiller, taze tüketiminin yanında, reçel, meyve suyu, hatta kozmetik ürünlere hammadde olarak işlenmektedir. Çok yıllık ve soğuk iklim koşullarına dayanıksız olan turunçgiller, ekvatorun 40 derece kuzey ve güney enlemleri arasında yer alan ülkelerin tamamında yetiştirilmektedir.

Turunçgiller, üretim bölgesi olarak Akdeniz'de yoğunluk gösterse de bugün hem Kuzey hem de Güney Yarımküre'de üretimi yapılmaktadır. Kuzey Yarımküre'de üretimi yapılan turunçgiller “kış turunçgilleri” olarak adlandırılmakta olup; üretim sezonu Ekim/Kasım aylarında başlayıp, Mayıs/Haziran aylarına kadar sürmektedir. Güney Yarımküre'de üretilen turunçgiller ise “yaz turunçgilleri” olarak adlandırılmaktadır ve üretim sezonu Nisan/Mayıs aylarında başlayıp, Kasım/Aralık aylarına kadar sürmektedir.

Yaş Meyve Sebze Sektörü Global Satış Raporu 2021 yılı verilerine göre; dünyada 56,3 milyon hektar alanda 747,8 milyon ton

yaş meyve üretimi, 58 milyon hektar alanda 1,1 milyar ton yaş sebze üretimi yapılmıştır. 2021 yılı itibarıyla Çin 853,9 milyon tonluk üretimi ile dünyada en fazla yaş meyve ve sebze üreten ülke konumundadır. Çin dünya yaş meyve ve sebze üretiminden %41 oranında pay almaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (245,8 milyon ton), Türkiye (51,6 milyon ton), ABD (50,7 milyon ton) ve Brezilya (48,3 milyon ton) izlemektedir. Türkiye dünya yaş meyve ve sebze üretiminden %2,5 oranında pay alarak dünya sıralamasında üçüncü sırada yer almaktadır.

FAO verilerine göre; dünya üzerinde 2021 yılında yaklaşık 8,7 milyon hektar alanda turunçgil üretimi yapılmıştır. Dünyada turunçgil üretim alanlarının %45'ini portakal, %36'sını mandalina, %15'ini limon ve %4'ünü greyluft oluşturmaktadır. Aynı yılda Türkiye 166 bin ha alanda turunçgil üretimi gerçekleştirmiştir. Daha çok meyve suyu üretiminde kullanıldığı için dünya üzerinde 2022/23 üretim sezonunda gerçekleşen 101 milyon tonluk turunçgil üretiminin %47'sini portakal oluşturmaktadır. AB ülkeleri dünyada en çok turunçgil ithal eden ülkeler sıralamasında ilk sırada yer almakta olup bunu Rusya takip etmektedir. Dünyada en çok turunçgil ihraç eden ülkeler ise sırasıyla Güney Afrika, Türkiye ve Mısır olmuştur.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünyada Turunçgil Üretimi

Turunçgillerin ana vatanı Çin coğrafyası, Hindistan ve Asya'nın güneydoğusudur. Dünyada turunçgil çeşitlerinin üretimi 40° kuzey ve 40° güney enlemleri arasında

yoğunlukla yapılmakta olup, özellikle 19. yy. 'da hızlı bir gelişme göstererek üretim alanını sürekli arttırarak genişletmiştir (Atlı H.F. ve Şahin A., 2021).

Dünya turunçgil üretiminin kıtalara göre dağılımında Asya Kıtası %44,9 ile birinci, Amerika Kıtası %34,7 ile ikinci, Afrika Kıtası ise %12,2 ile üçüncü sırada yer almaktadır (Atlı ve Söylar, 2018).

USDA verilerine göre, 2022/23 piyasa yılı itibarıyla dünyada yaklaşık 48 milyon ton portakal, 37 milyon ton mandalina, 9 milyon ton limon, 7 milyon ton greyfurt üretimi olmak üzere toplam 101 milyon ton dolayında turunçgil üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 1). Bu üretimin %47'si portakal, %37'si mandalina, %9'u limon ve %7'si greyfurta aittir. Meyve suyu sanayisi tarafından en çok tercih edilen turunçgil türü portakal olup; dünyada aynı sezonda 1 milyon 532 bin ton portakal suyu üretimi gerçekleşmiş, bu üretimin %73'ünü Brezilya, %11'ini Meksika, %6'sını ABD sağlamıştır. Dünya portakal suyu üretiminde

lider olan Brezilya, üretiminin %93'ünü ihraç etmektedir.

Adana Turunçgil Üreticileri Birliği (ADATÜB), 2023-2024 Üretim Sezonu Değerlendirme Raporuna göre, Türkiye ile aynı pazara hitap eden İspanya, Mısır ve Fas gibi ülkelerden 2023-2024 üretim sezonunda rekolte artışı beklenmektedir. İspanya'da özellikle limon ve geç dönem mandalinalarda önemli oranlarda rekolte artışı, Huelva bölgesinde erkenci portakallarda verim azlığı, geç dönem yetişen portakallarda ise normal bir rekolte beklenmektedir. Mısır'da ise limon, mandalina ve portakal rekoltesinde, fidan bahçelerinin verimlerindeki artışlarla beraber, önemli miktarda rekolte artışı beklenirken artan rekabet karşısında pazar kayıpları yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 1. Dünyada turunçgil üretimi (bin ton)

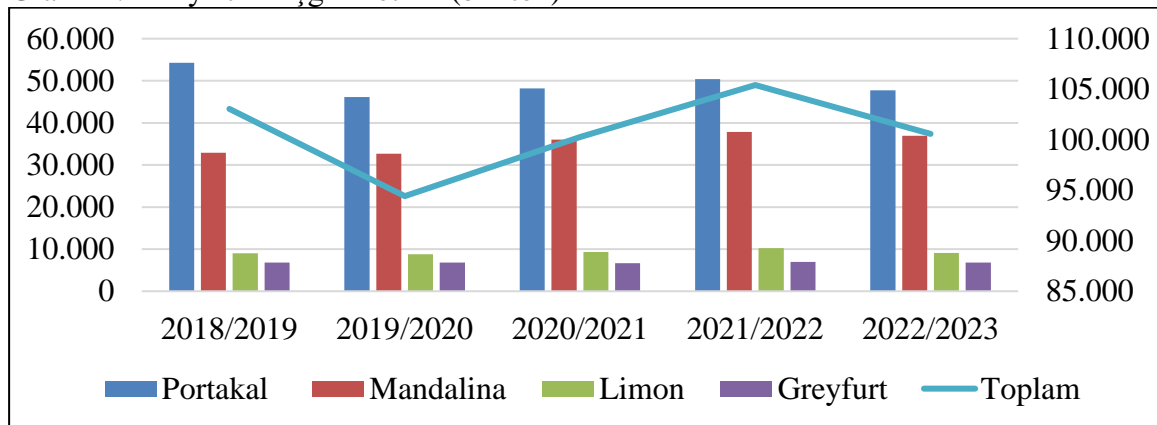
	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/2019	54.302	32.908	9.033	6.816	103.059
2019/2020	46.102	32.711	8.806	6.797	94.416
2020/2021	48.186	36.026	9.362	6.681	100.255
2021/2022	50.410	37.832	10.204	6.965	105.411
2022/2023	47.765	36.923	9.069	6.807	100.564

Kaynak: USDA, 2023

Son beş pazarlama yılının değerlendirilmesi yapıldığında dünyada toplam turunçgil üretiminde %2'lik azalma gerçekleşmiştir.

Portakal üretiminde (%12) azalma, Grafik 1. Dünya turunçgil üretimi (bin ton)

mandalina üretiminde (%12) artış görülürken, limon ve greyfurt üretiminde önemli bir değişiklik olmamıştır (Grafik 1).

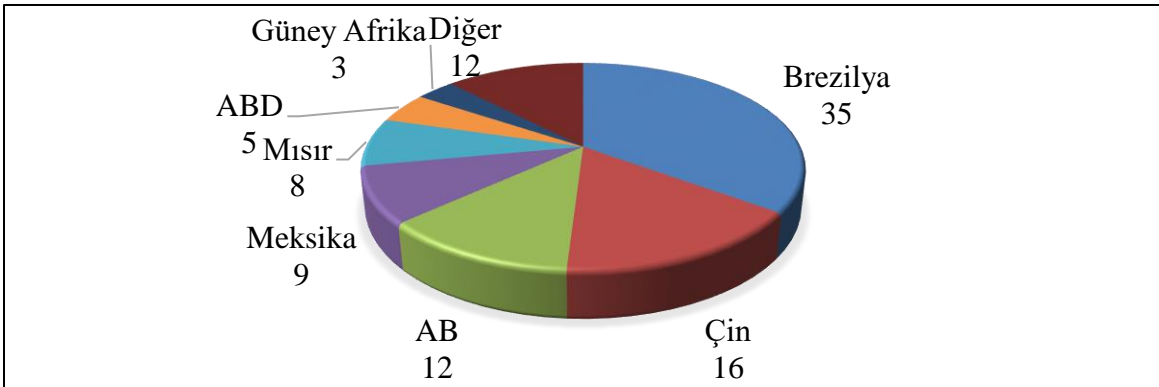

Kaynak: Tablo 1

Son on yıl içerisinde üretimi %7 oranında azalan portakal en çok yetiştiriciliği yapılan turunçgil türüdür. Dünya portakal üretiminde 2022/23 piyasa yılında önde gelen ülkeler üretim paylarına göre sırasıyla; Brezilya (%35), Çin (%16), AB (%12) ve Meksika (%9)'dır (Grafik 2).

Brezilya ağırlıklı olarak sanayilik portakal üretirken, en yaygın üretilen sanayilik portakal çeşidi Pera portakalıdır. ABD sofralık, Çin ise; hem sofralık hem sanayilik portakal çeşitleri üretmektedir. Geçen sezona göre üretimini %25 azaltan Türkiye 1,3 milyon tonluk üretim miktarı ile dünya portakal üretiminde 7.sıradan 9. sıraya gerilemiştir.

Grafik 2. Dünya portakal üretiminde önemli ülkeler (%) (2022/23)

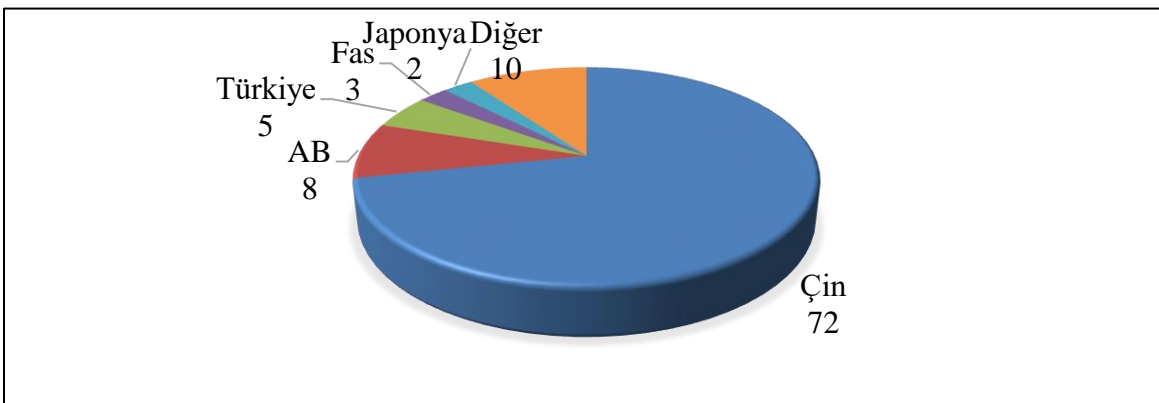

Kaynak: Ek Tablo 1

Son 10 yıl içerisinde dünyada üretimi %37 oranında artan mandalınanın 2022/23 üretim sezonunda üretiminin %72'si Çin tarafından karşılanmıştır. Çin'in anavatan olmasından kaynaklanan bir çeşit zenginliğine sahip olduğu bilinmekle birlikte; iç tüketimi yüksek olduğu için üretiminin %3'ünü

ihracata ayırabilmektedir. Üretimde söz sahibi olan diğer ülkeler sırasıyla AB (%8), Türkiye (%5) ve Fas (%3)'dür. Türkiye 1,9 milyon tonluk üretim ile dünya mandalina üretiminde üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 3).

Grafik 3. Dünya mandalina üretiminde önemli ülkeler (%) (2022/23)

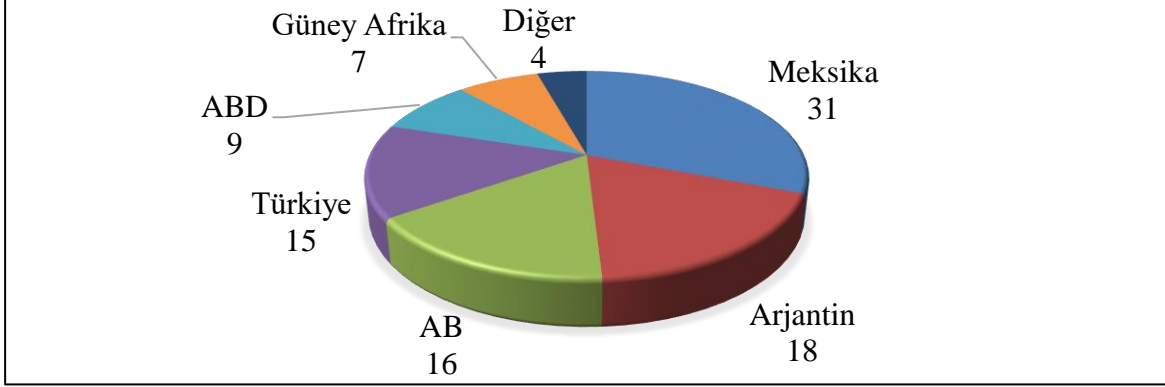
Kaynak: Ek Tablo 2

Aynı pazarlama yılında dünya limon üretiminde Meksika %31 üretim payı ile lider konuma geçerken, %18 üretim payı ile

Arjantin ikinci, %16 ile AB üçüncü sırada yer almıştır (Grafik 4). Türkiye özellikle kütdiken çeşidinin sağladığı avantajlarla

ticarete öne çıkarken, 1,3 milyon tonluk Florida başta olmak üzere Kaliforniya, limon üretimi ile dördüncü sırada yer Texas ve Arizona önemli limon üretim almaktadır. 5.sırada yer alan ABD'de merkezleridir.

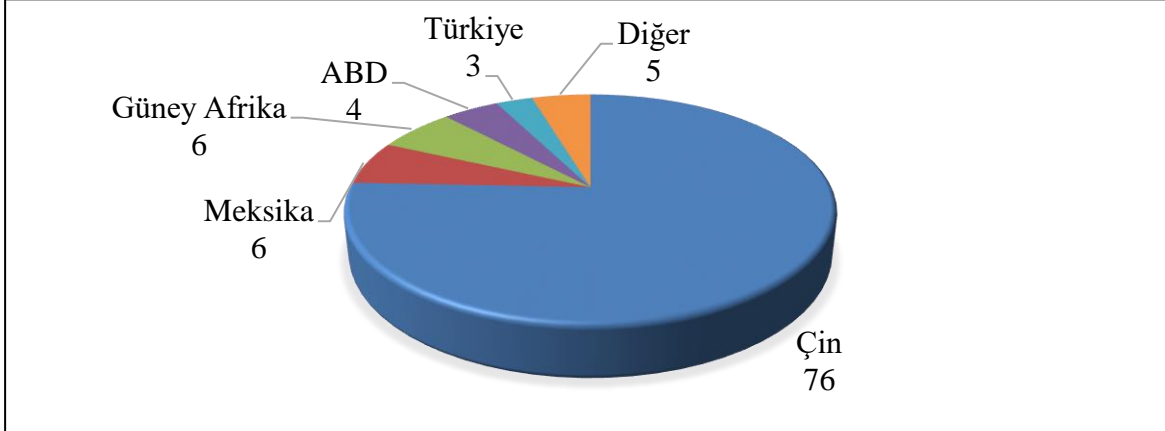
Grafik 4. Dünya limon üretiminde önemli ülkeler (%) (2022/23)

Kaynak: Ek Tablo 3

Son on yılda üretimi %12 oranında artan greyfurt en az yetiştirilen turunçgil türüdür. 2022/23 piyasa yılında dünya greyfurt üretiminin %76'sını karşılayan Çin üretimde lider konumda bulunmaktadır. Çin'i Meksika (%6), Güney Afrika (%6) ve ABD (%4) izlemektedir. Türkiye 198 bin ton greyfurt üretimi ile dünya greyfurt üretiminde beşinci sırada yer almaktadır (Grafik 5).

Grafik 5. Dünya greyfurt üretiminde önemli ülkeler (%) (2022/23)

Kaynak: Ek Tablo 4

2.2. Dünyada Turunçgil Alanı ve Verimi

Dünyada 2021 yılı için turunçgil üretimine konu olan alan 8,7 milyon hektardır. Dikim alanlarının %45'i portakal, %36'sı mandalina, %15'i limon ve %4'ü greyfurt aittir. Son 5 yıl içerisinde turunçgil dikim alanlarında %11, mandalinada %22, limonda %21 oranında artış görülürken, greyfurtta önemli bir artış görülmemektedir. Yine aynı yıl için hektar başına greyfurt

verimi 27, portakal 19, limon 16 ve mandalina 14 ton olarak gerçekleşmiştir. Son beş yıl içerisinde dünya turunçgil üretimindeki artışın dikim alanlarındaki artışa bağlı olarak geliştiği, tür verimlerinde önemli bir artış olmadığı görülmektedir (Tablo 2).

FAO verilerine göre, 2021 yılı dünya portakal dikim alanlarının %50'si Hindistan,

Brezilya, Çin ve Meksika, mandalina dikim alanlarının %72'si Çin, limon dikim alanlarının %48'i Hindistan, Meksika ve Çin, greyluft dikim alanlarının %58'i Çin, Vietnam ve Sudan'da bulunmaktadır (Ek tablo 9, 10, 11, 12). Aynı yılda portakal verimi en yüksek olan ülkeler sırasıyla Guyana (62 ton/ha), Arnavutluk (53 ton/ha), Güney Afrika (45 ton/ha) iken, limon verim

sıralaması Filistin (37 ton/ha), Guyana (37 ton/ha), ABD (35 ton/ha) olmuştur. Mandalina verim sıralamasında ise önde gelen ülkeler; İran (44 ton/ha), ABD (35 ton/ha), Arnavutluk (32 ton/ha) iken, greyluft verim sıralamasında İsrail (75 ton/ha), Çin (51 ton/ha), Türkiye (49 ton/ha) önde gelen ülkeler olmuştur (Ek tablo 5, 6, 7, 8).

Tablo 2. Dünyada turunçgil alanı (bin ha) ve verimi (ton/ha)

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim
Greyfurt	346	25,0	375	24,1	355	26,2	356	26,4	361	26,5
Limon	1.105	15,8	1.170	16,6	1.270	15,5	1.298	15,8	1.338	15,6
Mandalina	2.540	13,0	2.630	13,1	2.988	13,0	2.973	13,2	3.109	13,5
Portakal	3.915	18,8	3.809	19,2	3.903	19,5	3.953	19,4	3.933	19,2

Kaynak: FAO, 2023

2.3. Dünyada Turunçgil Tüketimi

Dünyada 2022/23 pazarlama yılında 78 milyon ton taze turunçgil tüketimi gerçekleşmiş olup, tüketimin %45'i mandalina, %39'u portakal, %9'u limon, %8'i greylufta aittir. Turunçgillerin gün geçtikçe farklı kullanım alanlarının (meyve suyu sanayi, kurutulmuş portakal kabuğu, uçucu yağ sanayi gibi) gelişmesi ile birlikte talebinde de bir artış gözlenmiş ve son beş sezon içerisinde toplam turunçgil tüketiminde %6 artış görülmüştür. En fazla artış kolay soyulabilir tür olan mandalina (%13) tüketiminde görülmekte iken, limonda %6, greyluftta %3 artış görülmüş, portakalda önemli bir değişiklik olmamıştır (Tablo 3).

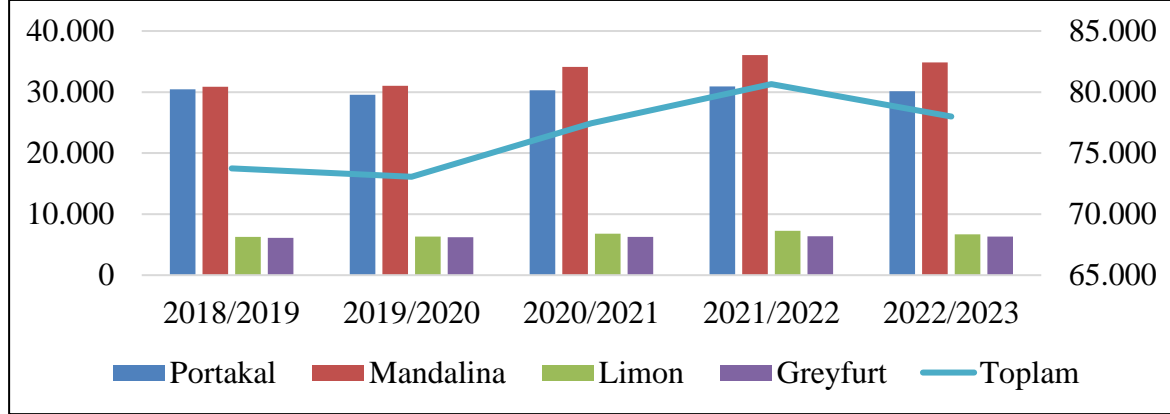
USDA verilerine göre, 2022/23 sezonunda dünya taze portakal tüketiminde önde gelen ülkeler Çin (%25), AB (%18) ve Brezilya (%16) olmuştur. Son beş piyasa yılı incelendiğinde; %124 ile en fazla tüketim artışı Şili'de görülürken, en fazla azalma %37 ile Ukrayna'da olmuştur. Mandalina tüketiminde Çin (%72), AB (%8) ve Türkiye (%3) önde gelen ülkelere olup son beş yıl içerisinde %127 ile en fazla tüketim artışı Güney Afrika'da, %33 ile en fazla azalma Fas'da görülmüştür. Meksika (%27), AB (%25) ve ABD (%20) limon tüketiminde ilk üç sırada yer alırken, greyluft tüketiminde ise Çin %80 ile en önemli tüketici ülke olmuştur (Ek Tablo 1, 2, 3, 4).

Tablo 3. Dünyada taze turunçgil tüketimi (bin ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/2019	30.439	30.881	6.285	6.131	73.736
2019/2020	29.561	31.000	6.301	6.199	73.061
2020/2021	30.271	34.095	6.778	6.291	77.435
2021/2022	30.945	36.054	7.259	6.393	80.651
2022/2023	30.151	34.859	6.684	6.299	77.993

Kaynak: USDA, 2023

Grafik 6. Dünyada taze turunçgil tüketimi (bin ton)

Kaynak: Tablo 3

2.4. Dünyada Turunçgil Ticareti

Turunçgil ticareti, depolama ve taşıma teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda daha küresel bir yapı kazanmıştır. Böylece turunçgiller, geçici çeşitler ile değişik çeşit ve

hibritlerin üretilmesiyle birlikte, dünya pazarlarında ticarete mevsimselliği yenmiş bir ürün grubu haline gelmiştir (Zenginoğlu, 2007).

2.4.1. Dünyada turunçgil ihracatı

Dünyada 2022/23 pazarlama yılında 11,4 milyon ton turunçgil ihracatı yapılmıştır. İhracatta en yüksek paya %40 ile portakal sahip iken, portakalı %33 ile mandalina, %22 ile limon ve %5 ile greyfurt takip

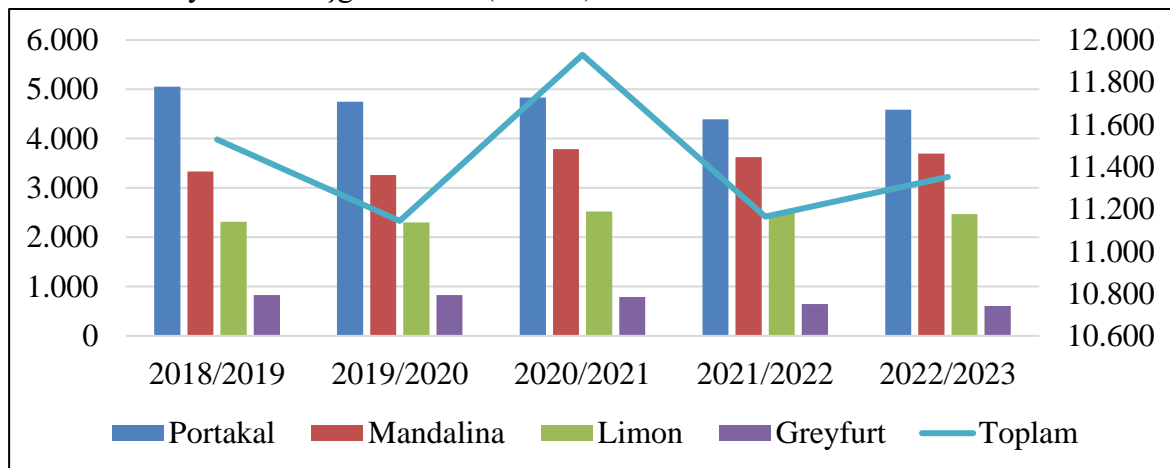
etmiştir. Son beş piyasa yılı içerisinde, mandalinada %11, limonda %7 ihracat artışı görülürken, portakal (%9) ve greyfurtta (%27) azalma görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Dünyada turunçgil ihracatı (bin ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/2019	5.054	3.333	2.314	829	11.530
2019/2020	4.749	3.265	2.301	829	11.144
2020/2021	4.835	3.787	2.522	786	11.930
2021/2022	4.395	3.627	2.496	646	11.164
2022/2023	4.584	3.695	2.468	605	11.352

Kaynak: USDA, 2023

Grafik 7. Dünyada turunçgil ihracatı (bin ton)

Kaynak: Tablo 4

2022/23 piyasa yılında 4,6 milyon ton olarak gerçekleşen dünya portakal ihracatında ilk sırayı %37'lik pay ile Mısır almaktadır. Mısır'ı %30 ihracat payı ile Güney Afrika ve %9 ile AB izlemektedir. Aynı yılda mandalina ihracatında önde gelen ülkeler

sırasıyla Türkiye (%27), Çin (%20) ve Güney Afrika (%15) olur iken, limon ihracatında Meksika (%32), Türkiye (%24) ve Güney Afrika (%23), greylimona ihracatında ise, Güney Afrika (%36), Türkiye (%21) ve Çin (%21) olmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Dünya turunçgil ihracatında önde gelen ülkelerin ihracat miktarı (bin ton) ve payları (%) (2022/23)

	Portakal		Mandalina		Limon		Greyfurt				
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%			
Mısır	1.700	37	Türkiye	990	27	Meksika	780	32	G. Afrika	220	36
G. Afrika	1.363	30	Çin	745	20	Türkiye	600	24	Türkiye	126	21
AB	390	9	G. Afrika	560	15	G. Afrika	570	23	Çin	125	21
ABD	330	7	Fas	425	12	Arjantin	200	8	İsrail	80	13
Türkiye	185	4	AB	300	8	AB	140	6	ABD	21	3
Diğer	616	13	Diğer	675	18	Diğer	178	7	Diğer	33	5
Dünya	4.584	100	Dünya	3.695	100	Dünya	2.468	100	Dünya	605	100

Kaynak: USDA, 2023

2.4.2. Dünyada turunçgil ithalatı

Dünyada 2022/23 pazarlama yılında 10 milyon ton civarında turunçgil ithalatı gerçekleşmiştir. Bu ithalatın %42'si portakal, %30'u mandalina, %23'ü limon ve %6'sı greylimona aittir. Son 5 sezon içerisinde

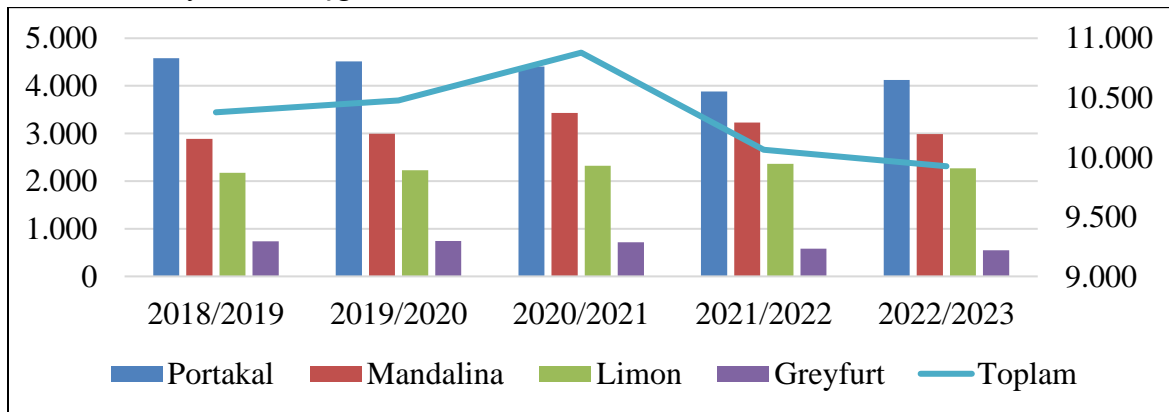
dünya toplam turunçgil ithalatında %4, greylimona ithalatında %26, portakal ithalatında %10 oranında azalma görülürken, mandalina (%4) ve limon (%4) ithalatında artış görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Dünya turunçgil ithalatı (bin ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/2019	4.583	2.884	2.175	735	10.377
2019/2020	4.512	2.994	2.231	741	10.478
2020/2021	4.408	3.429	2.323	719	10.879
2021/2022	3.882	3.233	2.364	585	10.064
2022/2023	4.121	2.985	2.272	547	9.925

Kaynak: USDA, 2023

Grafik 8. Dünyada turunçgil ithalatı (bin ton)

Kaynak: Tablo 6

USDA verilerine göre, 2022/23 pazarlama yılında dünya portakal ithalatı 4,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İthalatta ilk sırayı AB ülkeleri (%20) alırken, AB ülkelerini Suudi Arabistan (%11) ve Rusya (%11) izlemektedir. Aynı sezonda mandalina

ithalatında Rusya, AB ve Birleşik Krallık önde gelen ülkeler arasındayken, limon ithalatında ABD, AB ve Rusya, greylift ithalatında ise AB, Çin ve Rusya önde gelen ülkelerdir (Tablo 7).

Tablo 7. Dünya turunçgil ithalatında önde gelen ülkelerin ithalat miktarı (bin ton) ve payları (%) (2022/23)

	Portakal		Mandalina		Limon		Greyfurt				
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%			
AB	835	20	Rusya	850	28	ABD	855	38	AB	215	39
S. Arabistan	455	11	AB	410	14	AB	560	25	Çin	90	16
Rusya	450	11	B. Krallık	295	10	Rusya	220	10	Rusya	90	16
Irak	260	6	Vietnam	290	10	S. Arabistan	150	7	Japonya	35	6
B. Krallık	250	6	ABD	285	10	B. Krallık	140	6	Kanada	30	5
Diğer	1.871	45	Diğer	855	29	Diğer	347	15	Diğer	87	16
Dünya	4.121	100	Dünya	2.985	100	Dünya	2.272	100	Dünya	547	100

Kaynak: USDA, 2023

2.5. Dünya Turunçgil Fiyatları

Dünya turunçgil üretici fiyatları incelendiğinde; 2021 yılında önemli üretici ülkeler içerisinde portakalda ton başına Çin 730 \$ ile dünyadaki en yüksek üretici fiyatına sahip iken, ABD 395 \$/ton ile ikinci sırada yer almaktadır. Mandalinada en

yüksek üretici fiyatına Japonya sahip iken, ikinci sırada Avustralya yer almaktadır. Limonda en yüksek üretici fiyatına sahip olan ülkeler İsrail ve Güney Afrika, greyliftde ise İsrail ve İran'dır (Tablo 8).

Tablo 8. Dünya turunçgil üretici fiyatları (\$/Ton)

	Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Portakal	Çin	502	468	1741	736	730
	Mısır	101	106	293	444	-
	ABD	421	521	353	361	395
	Türkiye	185	162	184	209	229
	Meksika	98	112	104	140	141
	Brezilya	-	153	141	127	-
Mandalina	Japonya	2384	2660	2370	2306	2236
	Avustralya	1349	1605	1535	1473	1676
	ABD	608	790	768	963	788
	Güney Afrika	502	539	366	404	435
	Fas	164	151	167	298	344
	Türkiye	200	169	156	182	177
Limon	İsrail	829	888	865	1047	1065
	Güney Afrika	561	506	1798	886	887
	ABD	954	889	783	673	824
	Fas	361	341	284	342	-
	Meksika	265	285	337	306	329
	Türkiye	405	293	298	289	156
Greyfurt	İsrail	724	902	956	919	740
	İran	411	428	495	761	995
	ABD	406	451	404	432	570
	Güney Afrika	186	396	201	399	420
	Meksika	138	149	177	152	153
	Türkiye	209	184	185	139	121

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 10.10.2023)

3. TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye'nin turunçgiller üretimi 1936'ya dayanmakta olup ilk ihracat 1950'de yapılmıştır. Türkiye merkezi Madrid'de bulunan turunçgiller organizasyonu CLAM'a (Liason Committee For Mediterranean Citrus) 1989 yılında üye olmuştur (Atlı H.F. ve Şahin A., 2021).

Türkiye, 2022 yılında yaklaşık 4,7 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleştirmekle

3.1. Türkiye'de Turunçgil Üretimi

Türkiye dünya turunçgil üretim alanlarının en kuzey sınırında yerini almaktadır. Ekolojik koşulların elverişli olması nedeniyle turunçgil yetiştiriciliği hızla gelişmiş, son yıllarda turunçgil ağacı sayısında belirgin bir artış olmuştur. Türkiye'de yetiştirilen turunçgil türleri ve çeşitlerinin üretim dönemleri türlere göre farklılık göstermekle birlikte Eylül ayında başlayıp Haziran ayına kadar devam edebilmektedir. 2022 yılında gerçekleşen turunçgil üretiminin %40'ı mandalina, %28'i limon, %28'i portakal ve %4'ü greylurta ait olmuştur.

TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri'ne göre, 2022 yılında 1 milyon 865 bin ton mandalina, 1 milyon 323 bin ton limon, 1 milyon 322 bin ton portakal, 198 bin ton greylurta, 2 bin 808 ton turunç üretimi gerçekleşmiştir. Toplam turunçgil üretiminde bir önceki yıla göre %12, portakalda %24, greylurta %20, limonda %15 oranında azalma görülürken, mandalina ve turunç üretiminde artış gözlenmiştir.

Ürün çeşitlerine bakıldığında; 2022 yılında portakal üretiminin %65'inin Washington, %32'sinin diğer ve %4'ünün Yafa çeşidi portakala ait olduğu görülmektedir. En fazla

birlikte, üretimin neredeyse tamamı Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nden sağlanmaktadır. Adana, Mersin, Antalya, Hatay, Muğla ve Osmaniye illerinde turunçgil üretiminin yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye toplam portakal üretiminin %82'si, mandalina üretiminin %87'si, limon üretiminin %91'i, greylurta üretiminin %96'sı Akdeniz Bölgesi'nde gerçekleştirilmektedir.

üretilen mandalina çeşidi ise üretimin %49'unu karşılayan diğer mandalina çeşitleri olmuştur.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bazı tarımsal ürünlerin üretimini planlamak üzere hazırladığı Tarımsal Üretim Planlanması Hakkında Yönetmelik gereğince; yeni bahçe tesisi kurma koşullarına haiz olması halinde, Türkiye İstatistik Kurumu kayıtlarında son yıla ait yeterlilik oranı yüzde yüzelli ve üzeri olan ürünler için kurulun aksine bir kararı olmadığı müddetçe bahçe tesisine izin verilmemektedir. Kurul, belirtilen şartlar ve ihracat durumunu da değerlendirerek ürün veya ürün grupları ile havza veya işletme bazında yeni bahçe tesisine izin verebilmektedir. Mevcut bağ ve bahçenin sökülerek farklı bir türle tesis edilmesine yönelik başvurular teknik komitenin gerekçeli raporu değerlendirilerek karara bağlanmaktadır (Resmi Gazete, 2023a).

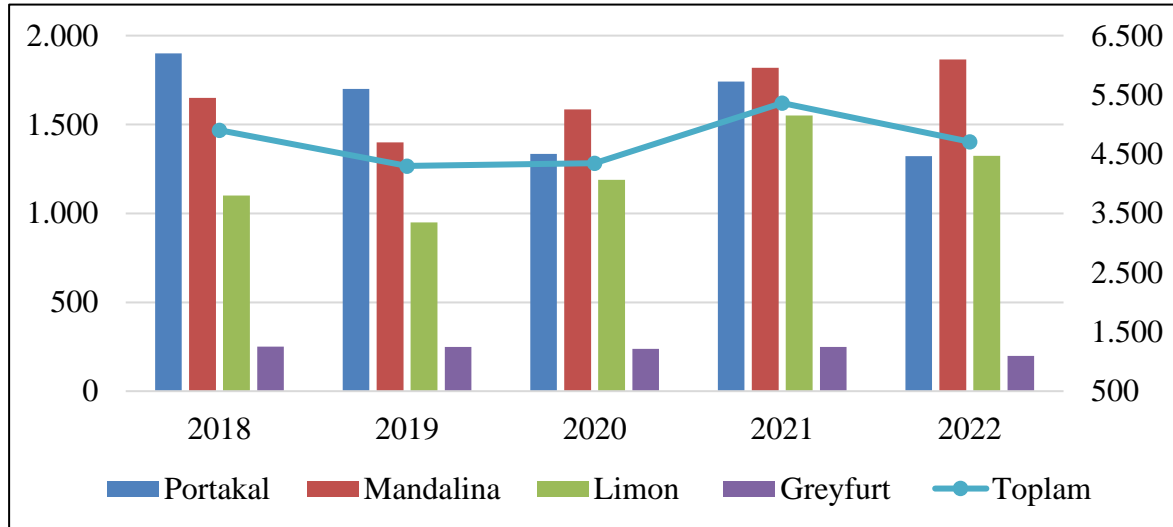
Türkiye'de 2018 ve 2022 yılları arasındaki turunçgil üretimi incelendiğinde toplam turunçgil üretiminin 2018 yılına göre %4 oranında azaldığı görülmektedir. Üretimdeki en fazla artış %37 ile turunçta görülürken, en fazla azalma %39 ile Washington çeşidi portakalda görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Türkiye’de turunçgil üretimi (ton)

Ürün	2018	2019	2020	2021	2022
Portakal (Washington)	1.395.550	1.242.000	932.466	1.185.796	856.424
Portakal (Yafa)	72.300	57.000	56.002	60.323	46.693
Portakal (Diğer)	432.150	401.000	345.507	495.881	418.883
Toplam Portakal	1.900.000	1.700.000	1.333.975	1.742.000	1.322.000
Mandalina (Satsuma)	853.340	681.000	767.482	801.780	854.720
Mandalina (Klemantin)	105.300	90.000	93.117	97.761	86.121
Mandalina (King)	5.810	5.000	7.083	7.152	5.793
Mandalina (Diğer)	685.550	624.000	717.947	912.307	918.366
Toplam Mandalina	1.650.000	1.400.000	1.585.629	1.819.000	1.865.000
Limon	1.100.000	950.000	1.188.517	1.550.000	1.323.000
Greyfurt	250.000	249.185	238.012	249.000	198.000
Turunç	2.052	2.230	2.609	2.615	2.808
Toplam	4.902.052	4.301.415	4.348.742	5.362.615	4.710.808

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 14.09.2023)

Grafik 9. Türkiye turunçgil üretimi (bin ton)

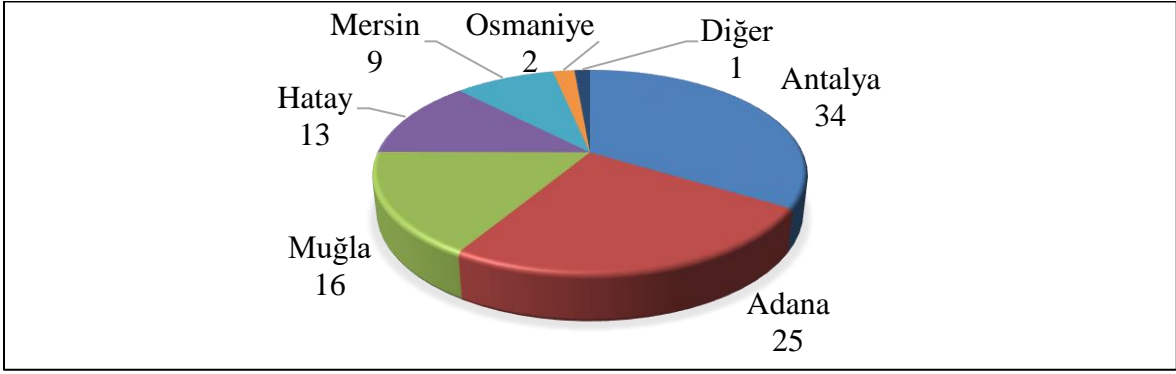
Kaynak: Tablo 9

Türkiye’de 2022 yılında portakal üretiminin %82’si Akdeniz, %18’i Ege Bölgesi’nden karşılanmıştır. Aynı yılda Türkiye’de gerçekleşen 1,3 milyon ton portakal üretiminde %34 üretim payı ile Antalya ilk sırada yer alırken, Antalya’yı Adana (%25) ve Muğla (%16) illeri takip etmektedir (Grafik 10). Bazı bölgelerde ekonomik ömrünü tamamlamış ağaçların sökülerek avokado ve muz üretimine geçilmesi, olumsuz iklim koşulları ve çiçeklenmenin istenen düzeyde olmaması gibi sebeplerle bir önceki yıla göre toplam portakal üretiminde

%24 oranında azalma görülmektedir (Tablo 9).

Türkiye’de 2022 yılında 1,9 milyon ton mandalina üretimi gerçekleşmiş olup, üretimin %87’si Akdeniz, %11’i Ege Bölgesi’nden karşılanmıştır. İllere göre mandalina üretimine bakıldığında ise, aynı yılda %40 üretim payı ile Adana’nın Türkiye mandalina üretiminde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Adana geçen yıla göre %14 üretim artışı sağlarken, Adana’yı Hatay (%36) ve İzmir (%9) illeri izlemektedir (Grafik 11).

Grafik 10. Türkiye portakal üretiminde önemli iller (2022, %)

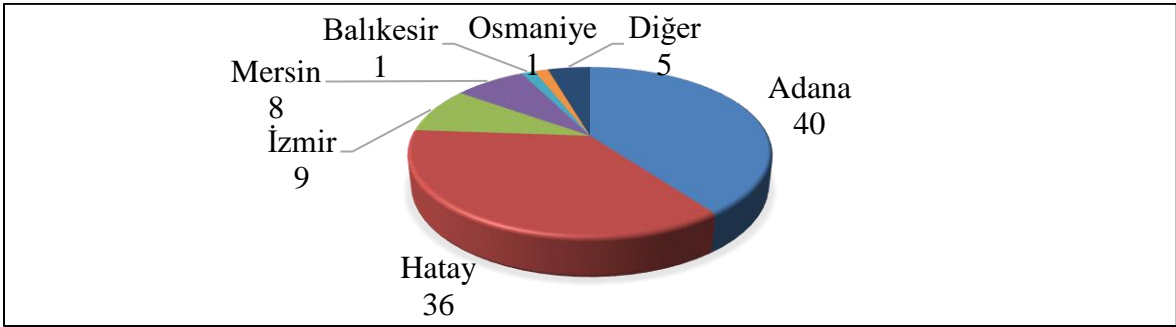

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

Aynı yılda Türkiye’de üretilen mandalina çeşitlerinin %46’sını 855 bin ton üretim miktarı ile Satsuma, %49’unu diğer, %5’ini Klemantin çeşidi mandalinalar

oluşturmuştur. Toplam mandalina üretiminin; önceki sezona göre %3 oranında arttığı görülmektedir (Tablo 9).

Grafik 11. Türkiye mandalina üretiminde önemli iller (2022, %)

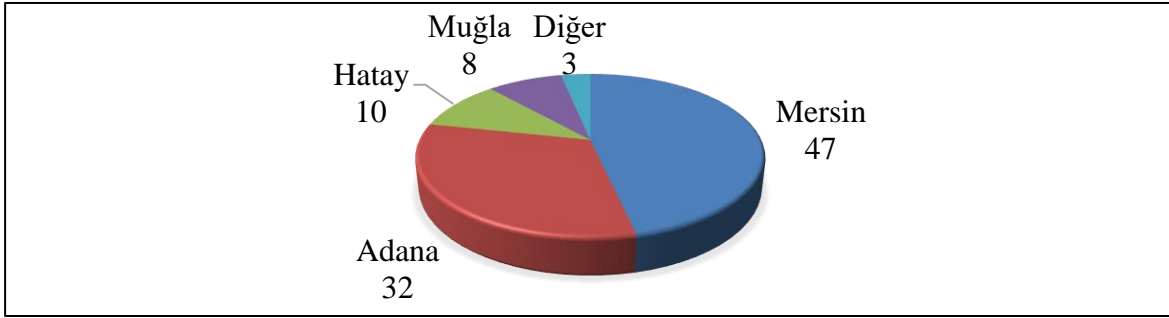

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

Türkiye’de 2022 yılında 1,3 milyon ton limon üretimi gerçekleşmiş olup, üretimin %91’ini Akdeniz, %9’unu Ege Bölgesi karşılamıştır. Üretimde bir önceki yıla göre Mart ayında yaşanan don sebebi ile %15 oranında azalma görülmektedir. İllerin limon üretimlerine bakıldığında ise aynı yılda %47 üretim payı ile Mersin’in Türkiye limon üretiminde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Mersin’i Adana (%32) ve Hatay (%10) illeri izlemektedir (Grafik 12). Çeşit özelinde baktığımızda Türkiye’de yetiştirilen limon çeşitleri içinde Interdonato, Kütdiken, İtalyan Memeli, Molla Mehmet ve Lamas sayılmaktadır. Interdonato limonu erkencilik bakımından

önemli olmasına rağmen meyve kalitesi bakımından iyi özellikler göstermemekte ve muhafaza edilmeden tüketilmektedir. Kütdiken ise hem depolamaya elverişliliği hem de meyve kalitesi bakımından en yaygın çeşidi oluşturmaktadır. Bu çeşidin en büyük dezavantajı uçkurutan hastalığına karşı hassas olmasıdır. Limon benzeri erkenci çeşit olan Mayer çeşidi de Türkiye’de kayda değer oranlarda yetiştiriciliği yapılan bir diğer turunçgildir (Şahin, G. 2022). Mayer’de yaşanan pazarlama problemleri sebebi ile bazı bölgelerde çeşit veya tür değişimine gidilmesi beklenmektedir.

Grafik 12. Türkiye limon üretiminde önemli iller (2022, %)

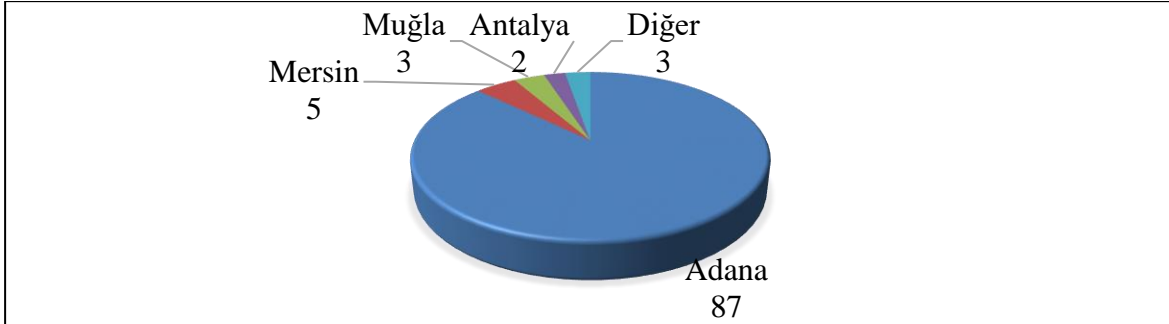

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

Türkiye’de 2022 yılında 198 bin ton olarak gerçekleşen greyfurt üretiminin %96’sı Akdeniz, %4’ü Ege Bölgesi’nden karşılanmıştır. Üretimde olumsuz iklim koşulları ve çiçeklenmenin istenen düzeyde olmaması nedeniyle bir önceki sezona göre %20 oranında azalma görülmektedir. İllere göre greyfurt üretimine bakıldığında aynı

yılda %87 üretim payı ile Adana’nın Türkiye greyfurt üretiminde ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Adana’yı Mersin (%5) ve Muğla (%3) illeri izlemektedir (Grafik 13). Turunç üretiminde geçen yıla göre %7 üretim artışı görülmekte iken, üretimin %72’si Akdeniz, %28’i Ege Bölgesi’nden karşılanmıştır.

Grafik 13. Türkiye greyfurt üretiminde önemli iller (2022, %)

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

3.2. Türkiye’de Turunçgil Alanı ve Verimi

Türkiye’de turunçgil meyvelikleri 2022 yılında 1,8 milyon da alana sahip olmuştur. Beş yıl öncesine göre, toplu meyveliklerin alanı %24, limon alanları %54, mandalina alanları %32 oranında artmış, portakal (%3) ve greyfurt (%4) alanlarında ise azalma görülmüştür. Mandalinada Satsuma, Klemantin ve King dışındaki çeşitlerden oluşan diğer mandalinalar grubunun dikim alanındaki artış (%60) önemli orandadır. Yafa ve Washington çeşitlerinin dikim alanlarında da azalma görülürken diğer portakal çeşitlerinde %30 alan artışı

görülmektedir. 2022 yılı mandalina alanları toplam turunçgil alanının %38’ine, limon %31, portakal %28 ve greyfurt %3’üne sahip olmuştur. Yıllar itibarıyla tüm turunçgil türlerinde dikim alanlarında artış gözlenirse de Tablo 10’da yer alan çeşitler bazında verim düşüklüğü gözlenmektedir. Bu verim kaybının ekonomik ömrünü tamamlayan ağaçlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Son 5 yıl içerisinde Washington çeşidinde %32, Yafa’da %27, Klemantin’de %21 verim kaybı yaşanmıştır.

Tablo 10. Türkiye'de turunçgil toplu meyveliklerin alanı (bin da) ve meyve veren ağaç başına ortalama verim (kg)

	2018		2019		2020		2021		2022	
	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim	Alan	Verim
Toplam Portakal	508	-	502	-	460	-	481	-	495	-
Portakal (Washington)	355	149	348	134	310	108	308	140	306	101
Portakal (Yafa)	18	136	18	110	14	114	14	120	13	99
Portakal (Diğer)	135	134	137	125	136	109	159	135	176	104
Toplam Mandalina	516	-	536	-	598	-	607	-	679	-
Mandalina (Satsuma)	243	115	249	91	268	101	255	107	263	104
Mandalina (Klemantin)	31	114	30	95	29	104	28	107	29	90
Mandalina (King)	2	113	2	93	2	125	2	123	2	96
Mandalina (Diğer)	240	114	255	93	299	97	322	107	384	89
Limon	359	126	402	97	469	107	522	114	554	90
Greyfurt	52	200	52	203	51	201	50	209	50	184
Turunç	0	39	0	41	0	38	0	38	0	40
Toplam	1.435	-	1.492	-	1.578	-	1.660	-	1.778	-

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

Türkiye'nin son beş yıl içerisinde turunçgil türlerinde meyve veren ve vermeyen ağaç sayıları incelendiğinde, toplam meyve veren turunçgil ağacı sayısında 2018 yılına göre %29 oranında, vermeyen ağaç sayısında ise aynı yıla göre %57 oranında artış görülmüştür. Meyve veren ağaç sayılarında en fazla artış diğer mandalina çeşitlerinde

(%72) görülürken, en fazla azalma greylurttta (%14) görülmüştür. Meyve vermeyen yaşta ağaç sayılarına baktığımızda ise, 2018 yılına göre en fazla artış %372 ile diğer portakal ağaç sayılarında görülürken, en fazla azalma %65 ile turunç ağacı sayısında görülmüştür (Tablo 11).

Tablo 11. Türkiye'de turunçgil meyve veren ve meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (bin adet)

	2018		2019		2020		2021		2022	
	Mey. ver.	Mey. verm.	Mey. ver.	Mey. verm.	Mey. ver.	Mey. verm.	Mey. ver.	Mey. verm.	Mey. ver.	Mey. verm.
Toplam	13.150	681	12.98	866	12.307	1.052	12.62	1.210	12.96	1.786
Portakal (Was.)	9.394	371	9.247	457	8.645	396	8.447	388	8.475	428
Portakal (Yafa)	533	29	519	29	490	49	504	45	469	32
Portakal	3.223	281	3.220	380	3.171	607	3.674	777	4.021	1.326
Toplam	14.396	3.726	15.18	4.158	15.926	5.841	16.98	5.571	19.62	5.054
Mandalina	7.410	1.196	7.489	1.733	7.569	2.341	7.491	2.046	8.252	792
Mandalina	924	100	945	75	899	78	912	68	961	80
Mandalina	51	4	54	5	57	6	58	4	60	4
Mandalina	6.011	2.425	6.695	2.345	7.401	3.417	8.526	3.453	10.34	4.178
Limon	8.733	2.910	9.798	3.238	11.139	4.391	13.54	4.112	14.69	4.677
Greyfurt	1.249	61	1.229	42	1.184	44	1.189	28	1.073	69
Turunç	53	23	54	23	69	8	69	8	70	8
Toplam	37.582	7.401	39.24	8.327	40.625	11.40	44.41	10.92	48.42	11.59

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 15.09.2023)

3.3. Türkiye’de Turunçgil Tüketimi

Turunçgiller dünyanın pek çok yerine yayılmış bir meyve grubu olarak insan hayatında çok önemli bir yer edinmiştir. Zengin besin içeriğiyle insan sağlığına olan etkisi, elde edilen esansiyel yağlarla kozmetik sektörü ve gastronomi alanında yeri doldurulamaz bir ürün olmasıyla büyük ilgi görmektedir. Bu nedenle de talebi artarak devam etmekte ve uluslararası ticarete önemli bir payı bulunmaktadır.

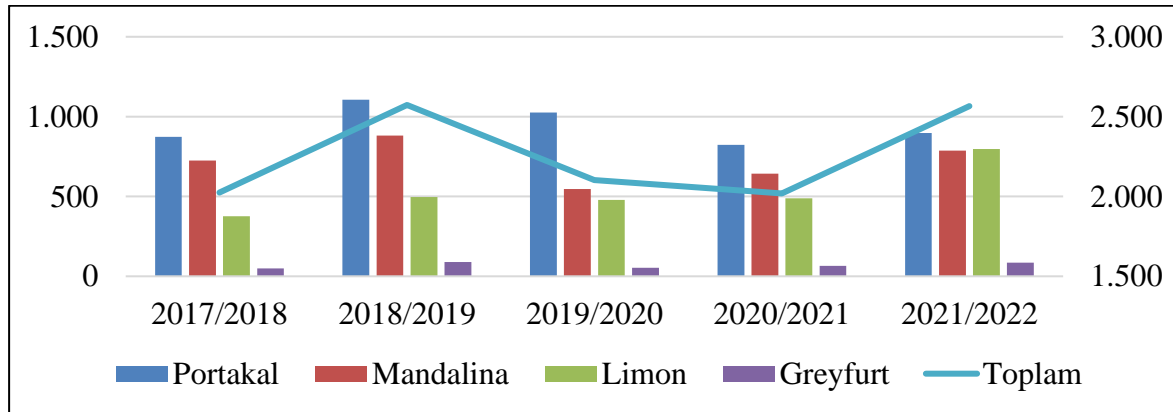
Türkiye’nin turunçgil tüketimi 2021/22 pazarlama yılında 2,6 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. Toplam turunçgil tüketiminin %35’i portakal, %31’i mandalina, %31’i limon ve %3’ü greyfurt aittir. Toplam turunçgil tüketiminde son 5 yıl içerisinde %27 artış görülmekle birlikte, en fazla artış %111 ile limon, %76 ile greyfurt tüketiminde gerçekleşmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Türkiye’de turunçgil tüketimi (bin ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2017/2018	874	725	377	49	2.024
2018/2019	1.105	882	497	89	2.573
2019/2020	1.025	547	478	53	2.103
2020/2021	823	643	488	65	2.019
2021/2022	897	786	797	86	2.566

Kaynak: TÜİK Denge Tablosu, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Grafik 14. Türkiye’de turunçgil tüketimi (bin ton)

Kaynak: Tablo 10

2021/22 pazarlama yılında kişi başına turunçgil tüketimi 28,7 kg, portakal tüketimi 10,6 kg, mandalina tüketimi 9,3 kg, limon tüketimi 9,4 kg, greyfurt tüketimi 1,0 kg olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına turunçgil

tüketiminde son 5 sezon içerisinde tüketici tercihlerindeki değişime bağlı olarak %11, limon tüketiminde %141 oranında artış görülürken, greyfurt tüketimi %27 azalmıştır.

Tablo 13. Türkiye’de turunçgil kişi başına tüketimi (kg) ve yeterlilik derecesi (%)

	Portakal		Mandalina		Limon		Greyfurt	
	Kişi Başına Tük.	Yeterlilik Or.	Kişi Başına Tük.	Yeterlilik Or.	Kişi Başına Tük.	Yeterlilik Or.	Kişi Başına Tük.	Yeterlilik Or.
2017/18	10,8	197,9	9,0	194,5	4,7	241,6	0,6	481,1
2018/19	13,5	152,5	10,8	170,3	6,1	200,1	1,1	251,5
2019/20	12,3	147,1	6,6	232,8	5,7	179,8	0,6	424,9
2020/21	9,8	143,8	7,7	224,3	5,8	220,4	0,8	329,8
2021/22	10,6	172,2	9,3	210,5	9,4	176,0	1,0	260,1

Kaynak: TÜİK Denge Tablosu, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

3.4. Türkiye’de Turunçgil Dış Ticareti

Türkiye için stratejik öneme sahip olan turunçgiller, yaş meyve ve sebze ihracatı içerisinde ilk sırada yer alarak 5 milyondan fazla istihdam yaratma kapasitesine sahip önemli bir sektördür (Turgutoğlu E. vd, 2023).

Turunçgil ihracatı, Türkiye yaş meyve sebze ihracatında önemli bir paya sahiptir. 2023 yılı Ocak-Eylül ayları yaş meyve sebze ihracat rakamlarına göre; Türkiye toplam yaş meyve sebze ihracat miktarının %30’u turunçgil, %30’u taze sebze ve %39’u taze

meyve ihracatını oluşturmaktadır (AKİB, 2023).

Adana Turunçgil Üreticileri Birliği (ADATÜB), 2023-2024 Üretim Sezonu Değerlendirme Raporu’na göre; ihracat pazarlarındaki barış ortamının bozulması ve ekonomik belirsizlikler üreticilerin satışlarını olumsuz etkilemektedir. Ana ihracat pazarı olan Rusya'daki savaş hali ve Rus para birimi olan rublenin değer kaybı ile ihracatçıların artan masraflarının yanında krediye ulaşımında yaşadıkları zorluklar sektörü sıkıntıya düşürmektedir.

3.4.1. Türkiye’de turunçgil ihracatı

Türkiye’de 2022/23 pazarlama yılında 1,7 milyon ton turunçgil ihracatı gerçekleşmiştir. Bu ihracatın %49’u mandalina, %35’ü limon, %10’u portakal ve %6’sı greyfurtdan karşılanmaktadır. Son 5

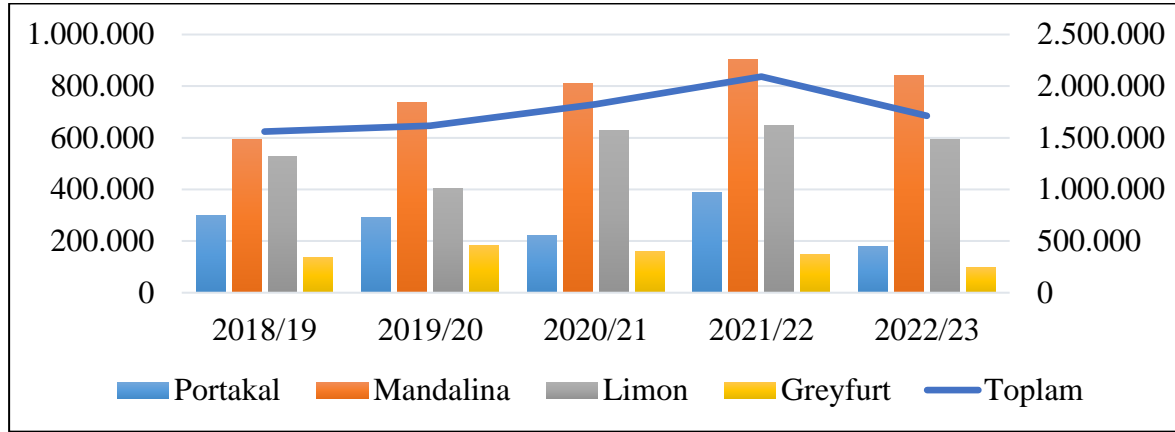
yıllık veriler incelendiğinde toplam turunçgil ihracatında %10, mandalinada %42, limonda %13 artış görülürken, greyturtda %30, portakal ihracatında %41 oranında azalma görülmektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Türkiye’de turunçgil ihracatı (ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/19	300.701	592.281	528.980	138.266	1.560.228
2019/20	292.993	735.559	404.297	184.195	1.617.044
2020/21	222.856	810.474	629.893	160.505	1.823.729
2021/22	389.681	905.101	648.254	149.425	2.092.461
2022/23	178.254	843.081	595.334	96.406	1.713.075

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 07.11.2023), Turunçgil Pazarlama Yılı: 01 Ekim-30 Eylül

Grafik 15. Türkiye’de turunçgil ihracatı (Ton)

Kaynak: Tablo 14

2022/23 pazarlama yılında Türkiye turunçgil ihracatında Rusya, Irak, Ukrayna, Romanya ve Polonya’nın önde gelen ülkeler olduğu görülmektedir (Tablo 15). Son dönemde Çin, Mısır, Fas gibi ülkelerin de hedef pazarları arasında bu ülkeler yer almaktadır.

Turunçgil ihracatında tercih edilen çeşitlerin üretiminin artırılması ile ürünlere işlenerek katma değer yaratılması yoluyla ihracat desteklenmeli ve mevcut pazarların korunması sağlanmalıdır.

Tablo 15. Türkiye turunçgil ihracatında önde gelen ülkelerin ihracat miktar (ton) ve payları (%) (2022/23)

	Portakal		Mandalina		Limon		Greyfurt				
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%			
Rusya	75.028	42,1	Rusya	497.447	59,0	Irak	157.104	26,4	Rusya	28.670	29,7
Irak	35.933	20,2	Irak	97.963	11,6	Rusya	135.268	22,7	Polonya	10.099	10,5
Ukrayna	14.213	8,0	Ukrayna	81.804	9,7	Romanya	35.990	6,0	Romanya	8.170	8,5
Gürcistan	7.874	4,4	Suriye	17.320	2,1	Polonya	31.438	5,3	Ukrayna	6.548	6,8
Suriye	7.173	4,0	Polonya	17.171	2,0	Ukrayna	31.289	5,3	Bulgaristan	5.871	6,1
Diğer	38.033	21,3	Diğer	131.376	15,6	Diğer	204.244	34,3	Diğer	37.048	38,4
Türkiye	178.254	100	Türkiye	843.081	100	Türkiye	595.334	100	Türkiye	96.406	100

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

3.4.2. Türkiye’de turunçgil ithalatı

Türkiye 2022/23 pazarlama yılında 79 bin ton turunçgil ithalatı gerçekleştirirken, ithalatta ilk sırayı %51’lik pay ile mandalınanın aldığı görülmektedir. Mandalınayı sırasıyla portakal (%41), limon (%6) ve greyfurt (%2) izlemektedir (Tablo 16).

mandalina %68, greyfurt %20 artmıştır (Tablo 16).

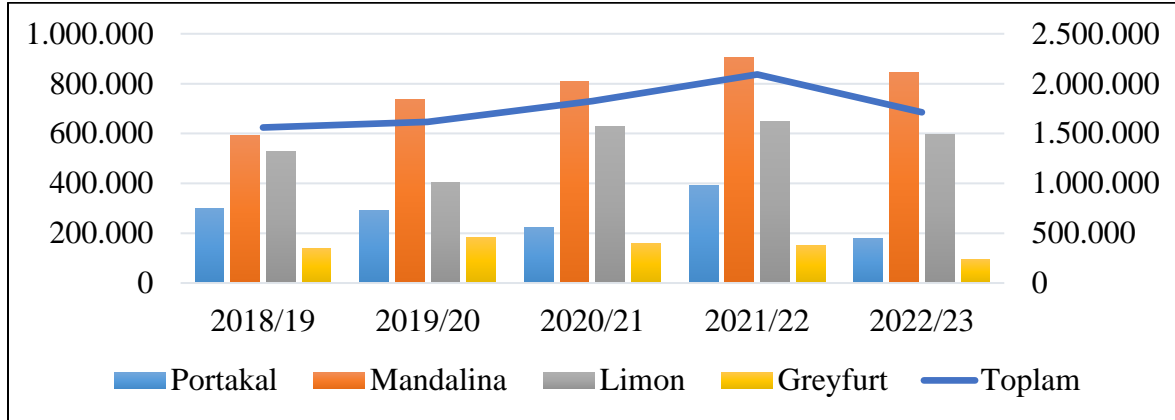
Son beş yıllık veriler incelendiğinde ise; toplam turunçgil ithalatının 2018/19 sezonuna göre %10 oranında arttığı görülmektedir. Portakal ithalatı %28 oranında azalmışken, limon %198,

Tablo 16. Türkiye’de turunçgil ithalatı (ton)

	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt	Toplam
2018/19	44.588	24.134	1.706	988	71.416
2019/20	51.383	29.490	3.677	820	85.369
2020/21	45.802	24.563	3.533	1.430	75.329
2021/22	44.517	41.795	5.308	4.273	95.893
2022/23	31.978	40.579	5.083	1.184	78.824

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 07.011.2023), Turunçgil Pazarlama Yılı: 01 Ekim-30 Eylül

Grafik 16. Türkiye’de turunçgil ithalatı (ton)

Kaynak: Tablo 15

2022/23 sezonunda Türkiye’nin turunçgil ithalatında en önemli ithalatçı ülke KKTC olurken, Romanya ve Güney Afrika’nın

sırasıyla limon ve greyfurt ithalatında önemi artmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17. Türkiye turunçgil ithalatında önde gelen ülkelerin ithalat miktar (ton) ve payları (%) (2022/23)

Portakal		Mandalina		Limon		Greyfurt					
Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%				
KKTC	30.757	96,2	KKTC	40.104	98,8	KKTC	1.597	31,4	KKTC	489	41,3
Mısır	944	3,0	Rusya	156	0,4	Romanya	859	16,9	G.Afrika	309	26,1
Diğer	278	0,9	Diğer	320	0,8	Brezilya	826	16,3	Çin	255	21,6
-	-	-	-	-	-	Diğer	1.800	35,4	Diğer	131	11,0
Türkiye	31.978	100	Türkiye	40.579	100	Türkiye	5.083	100	Türkiye	1.184	100

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

3.5. Türkiye’de Turunçgil Fiyatları

2022 yılı turunçgil üretici fiyatlarına bakıldığında; 2,48 TL/Kg ile en yüksek fiyatlı ürünün mandalina, 1,78 TL/Kg ile en düşük fiyatlı ürünün limon olduğu görülmektedir. 2018 yılına göre, %206 ile en fazla artış mandalina üretici fiyatında gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre ise, portakal üretici fiyatı %9, limon %19, mandalina %57, greyfurt %74 oranında artmıştır (Tablo 18).

Tüketici fiyatlarının beş yıllık seyri incelendiğinde ise; 2017 yılına göre portakal tüketici fiyatında %124, mandalina fiyatında %99 ve limon fiyatında %39 oranında artış görülmektedir. Bir önceki yıla göre ise, mandalina tüketici fiyatı %25, portakal fiyatı %22 oranında artarken limon tüketici fiyatı %13 oranında azalmıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Türkiye’de turunçgil üretici ve tüketici fiyatları (TL/Kg)

	Üretici Fiyatı					Tüketici Fiyatı				
	2018	2019	2020	2021	2022	2017	2018	2019	2020	2021
Portakal	0,80	1,05	1,49	1,90	2,08	2,79	3,07	4,19	5,10	6,24
Mandalina	0,81	0,94	1,28	1,58	2,48	2,69	3,05	3,47	4,29	5,36
Limon	1,38	1,65	2,04	1,49	1,78	4,67	5,35	6,35	7,49	6,50
Greyfurt	0,80	1,05	0,99	1,04	1,81	-	-	-	-	-

Kaynak: TÜİK, 2023, 2022 yılı tüketici fiyatlarına ulaşılamamıştır. (Erişim Tarihi: 18.10.2023)

4. TÜRKİYE’DE DESTEKLEME POLİTİKALARI

Tarım ve Orman Bakanlığı 2023 üretim yılında; tarımda kullanılan mazot ve gübre için Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında desteklenen havzalarda yetiştirilen “Diğer Ürünler” kategorisinde 86 TL/da mazot desteği, 21 TL/da gübre desteği ödemesi yapmaktadır. Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığınca yetkilendirilmiş toprak analiz laboratuvarlarına asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde her 50 dekar araziye kadar bir analiz için 50 TL toprak analizi desteği ödemesi yapılmaktadır. Yurt içinde üretilip sertifikalandırılan fidan veya standart fidan kullanılarak desteklenen türler ile Çiftçi

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Turunçgil ürünlerinde piyasalarda arz fazlasının oluşması pazarlamada pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Üretim sezonunun genişletilmesi amacıyla tüketici taleplerine ve dış pazar isteklerine cevap verebilecek nitelikte ürünler üretime sokulmalı ve markalaşma teşvik edilmelidir. Erkenci ve geççi çeşitlerin geliştirilmesine ve üretimine önem verilerek, hasat periyodu daha uzun zamana yayılmalı ve dış pazarlarda rekabet şansı artırılmalıdır. AB gibi gelişmiş ülke pazarlarının yanı sıra uzak doğu pazarlarına da açılmalı, pazar çeşitlendirmesi yapılmalı, dış pazarın istediği kalite ve standartta ürün üretimi için üreticilerin iyi tarım uygulamalarını benimsemesi sağlanmalıdır.

Kayıt Sistemine kayıtlı arazilerde 2023 yılında meyve bahçesi tesis edilmesi halinde diğer meyve türleri kategorisinde standart fidan kullanımında 250 TL/da, sertifikalı fidan kullanımında 600 TL/da kullanım desteği ödemesi yapılmaktadır. Sertifikalı sınıfta fidan üretimi yaparak satışını gerçekleştiren, Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş ÇKS’ye kayıtlı fidan üreticilerine 2023 yılında ürettikleri aşılı fidan başına 0,50 TL, aşısız fidan başına 0,25 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır (Resmi Gazete, 2023b).

Yılın her dönemi talep gören çeşitler için modern depoların sayısının ve kapasitelerinin artırılması adi depolarda muhafaza edilen ürünlerdeki kalite ve miktar kayıplarını en aza indirecektir. Ayrıca ürünlerin hasat edildikten sonra kalitesinin bozulmadan sağlıklı bir şekilde taşınabilmesi için ihracat pazarlarına ulaşımında sürdürülebilir soğuk zincir sisteminin kurulması ve etkin bir şekilde uygulanmasının turunçgil ihracatına olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Akdeniz Meyve Sineği ile mücadele ihracat açısından önemli bir sorun olup; çözümü için gerekli adımlar atılmalıdır. Limon yetiştiriciliğinde uç kurutan hastalığına karşı üreticiler bilinçlendirilmeli ve hastalığın çok sık görüldüğü yerlerde nispeten dirençli

çeşitlerin seçimine yönlendirilme sağlanmalıdır. Bazı çeşitlerde hasat yapılırken hassas davranılmadığı takdirde kabuk inceliğinden kaynaklı ezilmelerin gerçekleşmesi ürün kalitesini etkileyerek depolamada, ihracatta dolayısıyla pazarlamada sorunlara sebep olmaktadır. Hasat işlemi titizlikle yapılmalı, paketleme, sınırlandırma ve dereceleme teknolojilerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Turunçgil tarımına birinci derecede uygun alanların tarım dışı amaçlarla kullanımının (turizm, sanayileşme, çarpık kentleşme vb.) önlenmesi ve korunması için özel yasalar çıkartılmalı ve mevcut yasaların titizlikle uygulanması sağlanmalıdır.

Adana Turunçgil Üreticileri Birliği (ADATÜB), 2023-2024 Üretim Sezonu Değerlendirme Raporuna göre, turunçgil üreticileri 2023/2024 üretim sezonunda maliyetlerdeki artış sebebiyle pahalı bir üretim gerçekleştirmiştir. Üretimde masraflar bir yıla yayılsa da işçilik

masraflarının büyük kısmı yılbaşından mayıs ayına kadar, kullanılan ilaç ve gübrelerin büyük kısmı şubat-eylül ayları arasında, mazot tüketimi ise yıl boyunca devam etmektedir. 2023/24 üretim sezonunda rekolteyi olumsuz etkileyecek kötü hava koşulları olmadığından üretimde artış beklenmektedir.

TÜİK Bitkisel Üretim ikinci tahminine göre; 2023 yılı turunçgil üretiminin önceki yıla göre %66 oranında artarak 7.819.580 ton, portakal üretiminin %71,7 artışla 2.270.000 ton, mandalina üretiminin %58,1 artışla 2.948.000 ton, limon üretiminin %75,0 artışla 2.3150.00 ton, greylift üretiminin %42,9 artışla 283.000 ton, turunç üretiminin %27,5 artışla 3.580 ton, olması beklenmektedir.

Üretimde beklenen önemli artış ile birlikte ihracata verilecek desteklere hız kazandırılmalı, ürünlerin ekonomik değerini artırabilmek için çalışmalar yapılmalıdır.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Brezilya						
2013/2014	17.870	17	17.887	19	6.036	11.832
2014/2015	16.714	18	16.732	30	5.196	11.506
2015/2016	14.414	18	14.432	26	4.940	9.466
2016/2017	20.890	20	20.910	33	4.761	16.116
2017/2018	15.953	24	15.977	20	4.982	10.975
2018/2019	19.298	29	19.327	4	4.961	14.362
2019/2020	14.870	21	14.891	9	4.967	9.915
2020/2021	14.676	24	14.700	0	4.582	10.118
2021/2022	16.932	28	16.960	0	4.669	12.291
2022/2023	16.753	27	16.780	0	4.690	12.090
Çin						
2013/2014	7.600	88	7.688	108	6.865	715
2014/2015	6.600	146	6.746	53	6.043	650
2015/2016	6.900	220	7.120	74	6.446	600
2016/2017	7.000	357	7.357	59	6.718	580
2017/2018	7.300	393	7.693	65	7.058	570
2018/2019	7.200	434	7.634	55	7.059	520
2019/2020	7.400	292	7.692	52	7.240	400
2020/2021	7.500	241	7.741	100	7.291	350
2021/2022	7.550	223	7.773	64	7.460	249
2022/2023	7.600	230	7.830	45	7.565	220
AB						
2013/2014	6.550	819	7.369	346	5.549	1.474
2014/2015	5.954	927	6.881	297	5.333	1.251
2015/2016	6.038	974	7.012	319	5.407	1.286
2016/2017	6.739	861	7.600	419	5.690	1.491
2017/2018	6.270	909	7.179	443	5.582	1.154
2018/2019	6.800	881	7.681	494	5.878	1.309
2019/2020	6.268	960	7.228	417	5.963	848
2020/2021	6.531	859	7.390	410	5.954	1.026
2021/2022	6.720	740	7.460	403	5.947	1.110
2022/2023	5.856	835	6.691	390	5.470	831
Meksika						
2013/2014	4.533	26	4.559	47	3.312	1.200
2014/2015	4.515	26	4.541	44	2.947	1.550
2015/2016	4.603	32	4.635	56	2.929	1.650
2016/2017	4.630	19	4.649	76	2.473	2.100
2017/2018	4.737	20	4.757	72	2.785	1.900
2018/2019	4.716	30	4.746	60	2.486	2.200
2019/2020	2.530	31	2.561	65	1.596	900
2020/2021	4.649	36	4.685	69	2.416	2.200
2021/2022	4.595	22	4.617	76	2.391	2.150
2022/2023	4.200	25	4.225	67	2.398	1.760

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 1 (devam). Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Mısır						
2013/2014	2.570	0	2.570	1.100	1.385	85
2014/2015	2.635	0	2.635	1.200	1.350	85
2015/2016	2.930	0	2.930	1.450	1.380	100
2016/2017	3.000	0	3.000	1.520	1.380	100
2017/2018	3.120	0	3.120	1.540	1.480	100
2018/2019	3.600	0	3.600	1.703	1.537	360
2019/2020	3.200	0	3.200	1.493	1.372	335
2020/2021	3.570	0	3.570	1.701	1.519	350
2021/2022	3.000	0	3.000	1.300	1.400	300
2022/2023	3.600	0	3.600	1.700	1.600	300
ABD						
2013/2014	6.140	143	6.283	506	1.357	4.420
2014/2015	5.763	155	5.918	522	1.263	4.133
2015/2016	5.523	164	5.687	657	1.346	3.684
2016/2017	4.616	182	4.798	613	1.184	3.001
2017/2018	3.515	222	3.737	511	1.216	2.010
2018/2019	4.923	193	5.116	479	1.259	3.378
2019/2020	4.766	200	4.966	507	1.409	3.050
2020/2021	3.981	218	4.199	467	1.234	2.498
2021/2022	3.108	236	3.344	335	1.183	1.826
2022/2023	2.288	185	2.473	330	1.168	975
Güney Afrika						
2013/2014	1.723	13	1.736	1.144	121	471
2014/2015	1.645	13	1.658	1.160	95	403
2015/2016	1.275	1	1.276	1.064	70	142
2016/2017	1.363	2	1.365	1.171	71	123
2017/2018	1.586	4	1.590	1.279	72	239
2018/2019	1.590	4	1.594	1.186	75	333
2019/2020	1.414	2	1.416	1.260	80	76
2020/2021	1.511	3	1.514	1.296	95	123
2021/2022	1.609	5	1.614	1.299	135	180
2022/2023	1.630	3	1.633	1.363	115	155
Vietnam						
2013/2014	590	71	661	0	661	0
2014/2015	566	36	602	0	602	0
2015/2016	637	58	695	0	695	0
2016/2017	768	43	811	0	811	0
2017/2018	855	62	917	0	917	0
2018/2019	855	51	906	0	906	0
2019/2020	1.017	45	1.062	0	1.062	0
2020/2021	1.161	74	1.235	0	1.235	0
2021/2022	1.583	51	1.634	0	1.634	0
2022/2023	1.583	35	1.618	0	1.618	0

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 1 (devam). Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Türkiye						
2013/2014	1.700	33	1.733	349	1.284	100
2014/2015	1.650	45	1.695	305	1.310	80
2015/2016	1.800	37	1.837	371	1.366	100
2016/2017	1.850	49	1.899	397	1.402	100
2017/2018	1.905	33	1.938	454	1.386	98
2018/2019	1.900	45	1.945	301	1.539	105
2019/2020	1.700	51	1.751	293	1.348	110
2020/2021	1.300	46	1.346	223	1.018	105
2021/2022	1.750	45	1.795	389	1.296	110
2022/2023	1.320	43	1.363	185	1.068	110
Fas						
2013/2014	1.001	0	1.001	111	820	70
2014/2015	868	0	868	130	688	50
2015/2016	925	0	925	89	811	25
2016/2017	1.037	0	1.037	165	822	50
2017/2018	1.021	0	1.021	145	826	50
2018/2019	1.183	0	1.183	155	968	60
2019/2020	806	0	806	117	654	35
2020/2021	1.039	0	1.039	92	897	50
2021/2022	1.150	0	1.150	130	965	55
2022/2023	783	0	783	80	663	40
Arjantin						
2013/2014	800	0	800	76	524	200
2014/2015	800	0	800	72	450	278
2015/2016	800	4	804	65	469	270
2016/2017	700	3	703	80	350	273
2017/2018	750	5	755	60	320	375
2018/2019	800	2	802	85	410	307
2019/2020	700	1	701	83	428	190
2020/2021	750	2	752	88	478	186
2021/2022	830	2	832	63	569	200
2022/2023	623	3	626	55	371	200
Dünya						
2013/2014	52.436	3.518	55.954	4.058	30.883	21.013
2014/2015	48.971	3.762	52.733	4.130	28.236	20.367
2015/2016	47.242	4.143	51.385	4.552	29.031	17.802
2016/2017	53.995	4.374	58.369	5.042	28.902	24.425
2017/2018	48.412	4.674	53.086	5.125	30.004	17.957
2018/2019	54.302	4.583	58.885	5.054	30.439	23.392
2019/2020	46.102	4.512	50.614	4.749	29.561	16.304
2020/2021	48.186	4.408	52.594	4.835	30.271	17.488
2021/2022	50.410	3.882	54.292	4.395	30.945	18.952
2022/2023	47.765	4.121	51.886	4.584	30.151	17.151

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 2. Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Çin						
2013/2014	17.850	18	17.868	744	16.524	600
2014/2015	19.400	19	19.419	736	18.053	630
2015/2016	20.200	28	20.228	658	18.910	660
2016/2017	20.600	50	20.650	584	19.416	650
2017/2018	21.200	54	21.254	556	20.058	640
2018/2019	22.000	61	22.061	706	20.735	620
2019/2020	23.000	45	23.045	657	21.768	620
2020/2021	25.000	64	25.064	857	23.577	630
2021/2022	27.000	55	27.055	566	25.889	600
2022/2023	26.500	50	26.550	745	25.225	580
AB						
2013/2014	3.213	369	3.582	349	2.848	385
2014/2015	3.474	367	3.841	287	3.206	348
2015/2016	3.086	423	3.509	250	2.988	271
2016/2017	3.421	310	3.731	406	2.953	372
2017/2018	2.913	336	3.249	373	2.650	226
2018/2019	3.209	339	3.548	407	2.870	271
2019/2020	2.889	407	3.296	330	2.694	272
2020/2021	3.245	423	3.668	350	3.041	277
2021/2022	3.158	430	3.588	322	3.018	248
2022/2023	3.035	410	3.445	300	2.905	240
Türkiye						
2013/2014	880	17	897	532	364	1
2014/2015	960	19	979	610	368	1
2015/2016	1.040	23	1.063	575	487	1
2016/2017	1.300	25	1.325	710	614	1
2017/2018	1.550	26	1.576	739	836	1
2018/2019	1.650	32	1.682	712	969	1
2019/2020	1.400	42	1.442	827	614	1
2020/2021	1.600	39	1.639	898	740	1
2021/2022	1.810	53	1.863	994	868	1
2022/2023	1.860	56	1.916	990	925	1
Fas						
2013/2014	1.160	0	1.160	501	659	0
2014/2015	1.003	0	1.003	347	656	0
2015/2016	1.065	0	1.065	469	596	0
2016/2017	1.278	0	1.278	517	761	0
2017/2018	1.185	0	1.185	539	646	0
2018/2019	1.375	0	1.375	623	752	0
2019/2020	926	0	926	411	515	0
2020/2021	1.205	0	1.205	466	739	0
2021/2022	1.360	0	1.360	625	735	0
2022/2023	927	0	927	425	502	0

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 2 (Devam). Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Japonya						
2013/2014	1.124	10	1.134	3	1.041	90
2014/2015	1.040	12	1.052	3	959	90
2015/2016	933	17	950	3	860	87
2016/2017	1.070	21	1.091	2	991	98
2017/2018	968	19	987	2	906	79
2018/2019	994	19	1.013	1	948	64
2019/2020	962	21	983	1	902	80
2020/2021	976	23	999	1	930	68
2021/2022	954	14	968	2	895	71
2022/2023	921	18	939	2	868	69
ABD						
2013/2014	700	182	882	31	720	131
2014/2015	810	212	1.022	42	759	221
2015/2016	861	232	1.093	36	769	288
2016/2017	933	274	1.207	36	862	309
2017/2018	729	353	1.082	35	876	171
2018/2019	1.004	314	1.318	45	956	317
2019/2020	856	391	1.247	45	1.004	198
2020/2021	1.083	375	1.458	55	1.048	355
2021/2022	668	484	1.152	30	929	193
2022/2023	819	285	1.104	49	870	185
Güney Afrika						
2013/2014	195	1	196	153	24	19
2014/2015	203	1	204	157	24	23
2015/2016	226	1	227	190	26	11
2016/2017	261	1	262	210	28	24
2017/2018	356	1	357	261	21	75
2018/2019	375	2	377	296	22	59
2019/2020	461	2	463	389	27	47
2020/2021	591	3	594	507	43	44
2021/2022	639	3	642	521	45	76
2022/2023	680	3	683	560	50	73
Güney Kore						
2013/2014	672	0	672	4	575	93
2014/2015	697	0	697	3	535	159
2015/2016	635	0	635	3	547	85
2016/2017	600	0	600	2	542	56
2017/2018	577	0	577	2	503	72
2018/2019	608	0	608	2	543	63
2019/2020	631	1	632	3	552	77
2020/2021	655	1	656	7	571	78
2021/2022	613	1	614	6	542	66
2022/2023	595	1	596	3	523	70

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 2 (Devam). Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Peru						
2013/2014	340	0	340	104	220	16
2014/2015	358	0	358	104	237	17
2015/2016	404	0	404	112	273	19
2016/2017	408	0	408	138	251	19
2017/2018	482	0	482	159	301	22
2018/2019	503	0	503	158	322	23
2019/2020	526	0	526	214	288	24
2020/2021	540	0	540	215	300	25
2021/2022	570	0	570	220	320	30
2022/2023	550	0	550	222	298	30
Arjantin						
2013/2014	370	0	370	88	200	82
2014/2015	350	0	350	53	200	97
2015/2016	350	0	350	50	190	110
2016/2017	320	0	320	41	169	110
2017/2018	350	0	350	34	200	116
2018/2019	430	0	430	37	280	113
2019/2020	330	0	330	34	220	76
2020/2021	380	0	380	52	268	60
2021/2022	380	0	380	33	277	70
2022/2023	285	1	286	30	196	60
Şili						
2013/2014	71	0	71	56	14	1
2014/2015	84	0	84	77	6	1
2015/2016	103	1	104	97	6	1
2016/2017	125	1	126	117	8	1
2017/2018	180	1	181	170	9	2
2018/2019	191	1	192	144	46	2
2019/2020	210	1	211	182	27	2
2020/2021	230	1	231	194	35	2
2021/2022	170	1	171	144	25	2
2022/2023	215	1	216	180	33	3
Avustralya						
2013/2014	105	3	108	30	72	6
2014/2015	153	4	157	49	105	3
2015/2016	154	5	159	50	106	3
2016/2017	160	4	164	70	91	3
2017/2018	157	5	162	61	98	3
2018/2019	175	4	179	87	89	3
2019/2020	160	3	163	61	99	3
2020/2021	185	2	187	79	105	3
2021/2022	175	3	178	75	100	3
2022/2023	190	4	194	90	101	3

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 2 (Devam). Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İsrail						
2013/2014	139	0	139	78	37	24
2014/2015	205	0	205	93	67	45
2015/2016	190	0	190	87	63	40
2016/2017	243	0	243	120	68	55
2017/2018	162	0	162	88	42	32
2018/2019	198	0	198	102	54	42
2019/2020	182	0	182	98	44	40
2020/2021	160	0	160	90	40	30
2021/2022	159	0	159	79	56	24
2022/2023	170	0	170	90	40	40
Tayland						
2013/2014	156	139	295	0	295	0
2014/2015	138	130	268	0	268	0
2015/2016	138	149	287	0	287	0
2016/2017	147	116	263	2	261	0
2017/2018	165	73	238	1	237	0
2018/2019	184	85	269	1	268	0
2019/2020	166	71	237	1	236	0
2020/2021	165	135	300	2	298	0
2021/2022	165	90	255	5	250	0
2022/2023	165	60	225	5	220	0
Filipinler						
2013/2014	15	51	66	0	66	0
2014/2015	14	54	68	0	68	0
2015/2016	14	76	90	0	90	0
2016/2017	13	68	81	0	81	0
2017/2018	13	87	100	0	100	0
2018/2019	12	101	113	0	113	0
2019/2020	12	112	124	0	124	0
2020/2021	11	174	185	0	185	0
2021/2022	11	114	125	0	125	0
2022/2023	11	95	106	0	106	0
Dünya						
2013/2014	27.002	2.403	29.405	2.673	25.284	1.448
2014/2015	28.889	2.300	31.189	2.561	26.993	1.635
2015/2016	29.399	2.299	31.698	2.580	27.542	1.576
2016/2017	30.879	2.659	33.538	2.966	28.874	1.698
2017/2018	30.987	2.761	33.748	3.034	29.275	1.439
2018/2019	32.908	2.884	35.792	3.333	30.881	1.578
2019/2020	32.711	2.994	35.705	3.265	31.000	1.440
2020/2021	36.026	3.429	39.455	3.787	34.095	1.573
2021/2022	37.832	3.233	41.065	3.627	36.054	1.384
2022/2023	36.923	2.985	39.908	3.695	34.859	1.354

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 3. Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Meksika						
2013/2014	2.187	3	2.190	519	1.332	339
2014/2015	2.326	2	2.328	610	1.358	360
2015/2016	2.416	3	2.419	662	1.383	374
2016/2017	2.513	3	2.516	731	1.397	388
2017/2018	2.311	4	2.315	729	1.190	396
2018/2019	2.686	4	2.690	751	1.542	397
2019/2020	2.851	3	2.854	798	1.549	507
2020/2021	2.870	6	2.876	769	1.757	350
2021/2022	2.954	9	2.963	686	1.977	300
2022/2023	2.800	5	2.805	780	1.775	250
Arjantin						
2013/2014	780	0	780	150	60	570
2014/2015	1.450	0	1.450	185	70	1.195
2015/2016	1.350	3	1.353	279	70	1.004
2016/2017	1.450	3	1.453	241	90	1.122
2017/2018	1.770	1	1.771	272	151	1.348
2018/2019	1.780	1	1.781	234	170	1.377
2019/2020	1.491	3	1.494	256	160	1.078
2020/2021	1.800	2	1.802	264	150	1.388
2021/2022	2.050	2	2.052	258	150	1.644
2022/2023	1.650	3	1.653	200	130	1.323
AB						
2013/2014	1.308	380	1.688	101	1.275	312
2014/2015	1.597	399	1.996	106	1.537	353
2015/2016	1.333	561	1.894	69	1.582	243
2016/2017	1.535	465	2.000	165	1.551	284
2017/2018	1.472	553	2.025	144	1.649	232
2018/2019	1.683	496	2.179	172	1.631	376
2019/2020	1.481	521	2.002	174	1.514	314
2020/2021	1.733	551	2.284	155	1.837	292
2021/2022	1.630	628	2.258	142	1.829	287
2022/2023	1.474	560	2.034	140	1.642	252
Türkiye						
2013/2014	760	3	763	426	277	60
2014/2015	725	3	728	433	238	57
2015/2016	670	4	674	434	200	40
2016/2017	850	4	854	495	319	40
2017/2018	1.000	3	1.003	536	417	50
2018/2019	1.100	2	1.102	576	476	50
2019/2020	950	3	953	382	520	51
2020/2021	1.100	3	1.103	620	433	50
2021/2022	1.500	5	1.505	693	762	50
2022/2023	1.320	5	1.325	600	675	50

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 3 (Devam). Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
ABD						
2013/2014	748	481	1.229	127	926	176
2014/2015	820	563	1.383	114	1.004	265
2015/2016	820	615	1.435	110	1.135	190
2016/2017	800	698	1.498	112	1.222	164
2017/2018	806	702	1.508	97	1.222	189
2018/2019	909	788	1.697	96	1.361	240
2019/2020	983	818	1.801	93	1.407	301
2020/2021	804	861	1.665	81	1.426	158
2021/2022	960	847	1.807	87	1.387	333
2022/2023	777	855	1.632	81	1.311	240
Güney Afrika						
2013/2014	312	1	313	220	13	80
2014/2015	339	1	340	246	15	79
2015/2016	308	1	309	237	16	56
2016/2017	430	1	431	299	17	115
2017/2018	446	1	447	315	19	113
2018/2019	492	1	493	350	21	122
2019/2020	620	2	622	458	26	138
2020/2021	627	2	629	499	27	103
2021/2022	748	3	751	557	35	159
2022/2023	653	2	655	570	45	40
Şili						
2013/2014	154	7	161	43	114	4
2014/2015	155	5	160	64	90	6
2015/2016	155	9	164	77	79	8
2016/2017	165	10	175	77	91	7
2017/2018	170	14	184	88	87	9
2018/2019	173	11	184	90	85	9
2019/2020	204	11	215	97	109	9
2020/2021	200	13	213	102	100	11
2021/2022	136	15	151	56	86	9
2022/2023	172	12	184	75	98	11
İsrail						
2013/2014	64	0	64	5	56	3
2014/2015	65	0	65	3	60	2
2015/2016	60	0	60	3	55	2
2016/2017	67	0	67	3	60	4
2017/2018	65	0	65	1	60	4
2018/2019	68	0	68	2	60	6
2019/2020	75	0	75	0	66	9
2020/2021	70	0	70	2	63	5
2021/2022	63	0	63	0	60	3
2022/2023	70	0	70	3	63	4

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 3 (Devam). Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Suudi Arabistan						
2013/2014	0	85	85	0	85	0
2014/2015	0	103	103	0	103	0
2015/2016	0	106	106	0	106	0
2016/2017	0	128	128	0	128	0
2017/2018	0	131	131	0	131	0
2018/2019	50	126	176	12	164	0
2019/2020	52	144	196	8	188	0
2020/2021	57	130	187	4	183	0
2021/2022	60	134	194	4	190	0
2022/2023	60	150	210	6	204	0
Japonya						
2013/2014	10	51	61	0	58	3
2014/2015	51	51	102	0	75	27
2015/2016	52	51	103	0	74	29
2016/2017	53	53	106	0	75	31
2017/2018	50	53	103	0	72	31
2018/2019	42	59	101	0	69	32
2019/2020	48	48	96	0	68	28
2020/2021	49	44	93	0	65	28
2021/2022	49	46	95	0	67	28
2022/2023	49	48	97	0	78	19
Fas						
2013/2014	43	0	43	10	33	0
2014/2015	30	0	30	7	23	0
2015/2016	35	0	35	9	26	0
2016/2017	40	0	40	13	27	0
2017/2018	36	0	36	9	27	0
2018/2019	45	0	45	15	30	0
2019/2020	43	0	43	17	26	0
2020/2021	44	0	44	9	35	0
2021/2022	45	0	45	7	38	0
2022/2023	35	0	35	7	28	0
Dünya						
2013/2014	6.368	1.524	7.892	1.634	4.711	1.547
2014/2015	7.564	1.607	9.171	1.787	5.040	2.344
2015/2016	7.205	1.810	9.015	1.899	5.170	1.946
2016/2017	7.909	2.009	9.918	2.162	5.601	2.155
2017/2018	8.131	2.107	10.238	2.211	5.655	2.372
2018/2019	9.033	2.175	11.208	2.314	6.285	2.609
2019/2020	8.806	2.231	11.037	2.301	6.301	2.435
2020/2021	9.362	2.323	11.685	2.522	6.778	2.385
2021/2022	10.204	2.364	12.568	2.496	7.259	2.813
2022/2023	9.069	2.272	11.341	2.468	6.684	2.189

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 4. Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Çin						
2013/2014	3.717	26	3.743	165	3.578	0
2014/2015	4.050	31	4.081	124	3.957	0
2015/2016	4.350	33	4.383	159	4.224	0
2016/2017	4.600	40	4.640	180	4.460	0
2017/2018	4.800	78	4.878	208	4.670	0
2018/2019	4.900	61	4.961	248	4.713	0
2019/2020	4.930	76	5.006	209	4.797	0
2020/2021	4.950	125	5.075	158	4.867	50
2021/2022	5.200	111	5.311	117	5.134	60
2022/2023	5.150	90	5.240	125	5.070	45
Meksika						
2013/2014	424	2	426	14	328	84
2014/2015	424	2	426	19	323	84
2015/2016	438	2	440	22	331	87
2016/2017	442	1	443	20	335	88
2017/2018	418	1	419	18	311	90
2018/2019	473	2	475	20	361	94
2019/2020	491	1	492	21	376	95
2020/2021	491	2	493	21	472	0
2021/2022	453	2	455	15	440	0
2022/2023	420	2	422	10	412	0
Güney Afrika						
2013/2014	413	12	425	217	5	203
2014/2015	387	7	394	221	5	168
2015/2016	315	4	319	203	5	111
2016/2017	354	1	355	231	6	118
2017/2018	403	3	406	288	7	111
2018/2019	372	1	373	258	8	107
2019/2020	345	1	346	244	8	94
2020/2021	351	1	352	290	3	59
2021/2022	416	5	421	238	4	179
2022/2023	420	2	422	220	4	198
ABD						
2013/2014	950	13	963	147	346	470
2014/2015	826	10	836	141	325	370
2015/2016	728	16	744	124	287	333
2016/2017	633	25	658	108	282	268
2017/2018	462	18	480	58	231	191
2018/2019	548	14	562	57	213	292
2019/2020	517	15	532	56	250	226
2020/2021	397	20	417	48	231	138
2021/2022	339	24	363	34	170	159
2022/2023	303	18	321	21	187	113

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 4 (Devam). Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Türkiye						
2013/2014	235	5	240	177	63	0
2014/2015	238	3	241	145	96	0
2015/2016	250	2	252	190	62	0
2016/2017	253	3	256	125	131	0
2017/2018	260	1	261	189	71	1
2018/2019	250	1	251	138	112	1
2019/2020	249	1	250	184	65	1
2020/2021	238	1	239	161	77	1
2021/2022	249	4	253	149	103	1
2022/2023	198	1	199	126	72	1
İsrail						
2013/2014	236	0	236	78	24	134
2014/2015	186	0	186	61	8	117
2015/2016	163	0	163	61	10	92
2016/2017	149	0	149	61	8	80
2017/2018	144	0	144	68	8	68
2018/2019	139	0	139	54	8	77
2019/2020	143	0	143	59	6	78
2020/2021	121	0	121	54	7	60
2021/2022	175	0	175	62	16	97
2022/2023	190	0	190	80	30	80
AB						
2013/2014	92	360	452	19	417	16
2014/2015	109	339	448	15	415	18
2015/2016	107	365	472	14	438	20
2016/2017	106	303	409	26	364	19
2017/2018	107	350	457	27	413	17
2018/2019	108	306	414	29	366	19
2019/2020	95	320	415	27	374	14
2020/2021	106	295	401	26	362	13
2021/2022	106	223	329	17	299	13
2022/2023	99	215	314	15	288	11
Japonya						
2013/2014	0	109	109	0	109	0
2014/2015	26	100	126	0	125	1
2015/2016	25	82	107	1	105	1
2016/2017	25	84	109	0	108	1
2017/2018	26	71	97	0	96	1
2018/2019	26	64	90	0	89	1
2019/2020	27	61	88	0	86	2
2020/2021	27	54	81	0	79	2
2021/2022	27	45	72	0	70	2
2022/2023	27	35	62	0	60	2

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 4 (Devam). Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Dünya						
2013/2014	6.067	752	6.819	825	5.087	907
2014/2015	6.246	670	6.916	736	5.422	758
2015/2016	6.376	701	7.077	785	5.648	644
2016/2017	6.562	675	7.237	768	5.895	574
2017/2018	6.620	794	7.414	890	6.045	479
2018/2019	6.816	735	7.551	829	6.131	591
2019/2020	6.797	741	7.538	829	6.199	510
2020/2021	6.681	719	7.400	786	6.291	323
2021/2022	6.965	585	7.550	646	6.393	511
2022/2023	6.807	547	7.354	605	6.299	450

Kaynak: USDA, 2023 (Erişim Tarihi: 11.09.2023)

Ek Tablo 5. Dünya Portakal Verimi (Ton/ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Guyana	23,0	24,8	65,2	65,6	62,0
Arnavutluk	41,5	47,5	49,6	52,0	53,0
Güney Arfika	41,2	42,9	43,4	44,2	44,9
Gana	39,9	38,4	39,4	39,2	39,0
Endonezya	37,2	37,8	37,9	38,2	38,5
Türkiye	38,0	37,4	22,6	29,0	36,2
Guatemala	32,1	33,1	32,5	32,1	32,4
Saint Vincent ve Gr.	30,0	30,3	29,9	30,5	31,2
İran	29,3	31,6	37,2	37,4	30,7
Honduras	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Paraguay	29,0	29,0	29,2	29,5	29,5
Yunanistan	24,8	28,9	28,0	29,0	29,2
Lübnan	26,1	26,0	27,1	27,7	28,1
Brezilya	27,6	28,6	29,0	29,2	28,1
Filistin	24,4	25,8	26,9	25,6	26,1
Saint Lucia	24,8	23,8	24,3	24,5	25,9
İspanya	23,9	26,1	23,0	23,7	25,2
Cezayir	20,3	24,9	26,0	25,2	24,1
Kuveyt	25,7	26,0	29,2	29,2	24,0
Arjantin	21,9	21,9	22,6	23,3	23,9
Çin, Tayvan Eyaleti	30,0	28,0	29,4	28,0	23,7
Mısır	24,4	24,8	25,0	22,0	23,1
El Salvador	31,0	37,8	24,7	23,9	23,0
Bahamalar	22,8	22,8	22,8	22,8	22,8
Mozambik	16,5	17,8	18,7	20,5	21,8
Şili	20,8	22,4	22,5	21,2	21,5
Tunus	26,5	40,7	50,9	19,8	21,4
Portekiz	18,8	19,5	20,2	20,6	21,1
İtalya	18,8	19,2	20,2	21,1	21,0
Vietnam	13,5	14,0	14,2	15,4	20,9
Tayland	21,2	20,5	20,9	20,8	20,7
Suriye Arap Cum.	27,1	27,8	27,8	19,5	20,7
Uruguay	18,8	16,6	18,9	14,5	20,5
ABD	21,6	16,9	23,9	23,4	20,1
Çin, Tayvan Eyaleti	16,9	17,9	18,7	19,4	20,1
Fiji	18,0	16,0	15,1	20,0	20,0
Avustralya	19,7	19,6	19,5	19,5	19,5
İsrail	21,1	16,5	18,6	20,0	17,6
Peru	15,9	16,1	16,0	17,6	17,5
Dünya	18,8	19,2	19,5	19,4	19,2

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 21.09.2023)

Ek Tablo 6. Dünya Limon Verimi (Ton/ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Filistin	33,8	34,6	32,2	32,8	36,7
Guyana	29,6	27,7	33,8	34,0	36,7
ABD	36,4	36,7	39,9	42,4	34,6
Honduras	30,0	32,1	30,6	28,2	33,9
Arjantin	31,2	34,5	33,2	33,2	33,6
Birleşik Arap Emirl.	32,2	32,1	32,0	31,4	31,6
Lübnan	29,5	28,0	29,6	30,1	30,3
Türkiye	31,1	30,6	23,7	25,3	29,7
İsrail	31,6	27,3	29,3	28,3	29,4
Uruguay	20,3	16,8	18,4	18,7	28,1
Şili	25,8	25,7	26,0	27,0	27,1
Brezilya	26,9	27,9	26,7	27,1	25,7
Saint Lucia	30,7	21,8	22,1	21,8	25,1
Yunanistan	17,5	20,1	21,5	22,2	24,2
Avustralya	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9
Mısır	24,1	24,1	24,0	23,2	22,8
Kuveyt	23,7	22,9	22,8	22,3	22,5
Saint Vincent ve Gr.	18,8	18,7	19,3	20,9	22,5
Guatemala	22,4	21,6	22,1	22,2	22,4
Güney Afrika	20,9	21,3	21,5	21,6	21,7
Çin	23,6	23,5	21,7	21,6	21,5
Cezayir	18,4	19,8	21,8	21,4	20,7
Kosta Rika	20,8	20,1	20,5	20,5	20,3
Suudi Arabistan	19,9	19,9	19,9	20,0	20,0
İspanya	21,5	23,6	18,9	22,8	20,0
Paraguay	19,9	19,8	20,0	20,0	20,0
İtalya	16,6	16,5	19,3	19,1	19,2
Yeni Zelanda	17,4	18,1	17,9	18,2	18,4
Seyşeller	18,9	17,6	17,7	17,8	17,8
İran	17,6	16,7	17,0	17,1	17,3
Jamaika	16,7	16,8	16,3	16,4	16,5
El Salvador	13,0	13,0	27,1	15,4	16,2
Portekiz	15,4	15,4	14,3	15,4	16,0
Grenada	15,7	15,8	15,9	15,8	15,9
Surinam	12,7	16,0	15,4	14,7	15,7
Suriye Arap Cum.	21,5	24,2	21,1	14,4	15,7
Kongo Dem. Cum.	15,1	15,1	15,3	15,3	15,3
Meksika	14,7	14,5	14,7	15,4	15,3
Kıbrıs	17,0	13,5	12,6	11,7	15,1
Çin, Tayvan Eyaleti	13,7	15,6	17,1	17,6	15,0
Tunus	14,7	14,6	14,8	14,9	14,9
Dünya	15,8	16,6	15,5	15,8	15,6

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 21.09.2023)

Ek Tablo 7. Dünya Mandalina Verimi (Ton/ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
İran	38,8	43,9	35,3	40,6	44,0
ABD	33,7	25,3	34,3	28,6	35,0
Arnavutluk	37,4	38,1	31,5	31,4	32,0
Peru	26,8	28,6	27,9	29,1	30,6
Türkiye	30,6	32,0	26,1	26,5	30,0
Güney Afrika	28,3	29,8	29,5	29,7	29,8
Kore Cumhuriyeti	27,7	28,8	29,7	31,2	28,9
Mali	12,1	42,3	42,3	15,0	27,9
Filistin	26,0	26,1	26,1	26,0	26,1
Lübnan	26,2	25,2	24,2	24,9	25,3
İtalya	21,6	17,6	22,5	19,3	24,1
Paraguay	24,4	24,4	24,3	24,4	24,0
Azerbaycan	22,1	22,8	23,3	23,4	23,5
Avustralya	23,2	23,4	23,2	23,3	23,4
Suriye	25,3	25,5	22,4	21,1	22,5
Fransız Polinezyası	22,7	22,6	22,3	22,4	22,5
İsrail	16,8	18,6	21,5	22,6	22,2
Şili	21,0	23,1	24,4	24,4	22,1
Mısır	21,5	21,5	21,4	21,5	21,5
El Salvador	15,0	13,1	20,4	20,7	20,2
Fransa	21,4	24,0	16,4	21,5	20,0
Hırvatistan	9,4	24,8	24,7	19,6	19,8
İspanya	18,3	18,2	17,3	20,8	19,6
Japonya	18,3	19,5	19,3	20,3	19,6
Cezayir	17,4	19,9	21,7	21,3	19,6
Brezilya	19,3	18,9	18,7	18,5	19,6
Fas	20,0	18,9	21,1	13,4	19,4
Çin, Tayvan Eyaleti	21,3	20,8	20,8	20,6	19,4
Kıbrıs	34,8	31,3	22,9	20,8	19,0
Yunanistan	22,2	19,1	16,8	17,3	18,8
Venezuela	16,4	15,4	16,7	19,9	18,2
Bahamalar	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1
Uruguay	17,0	13,8	14,7	13,8	17,5
Ürdün	18,0	19,6	18,9	17,0	17,0
Karadağ	23,1	20,1	16,9	16,0	16,7
Portekiz	15,6	16,5	16,2	16,2	15,8
Kolombiya	12,7	9,8	10,0	10,0	15,6
Arjantin	15,5	15,0	14,5	14,5	14,5
Yemen	14,0	13,0	14,3	14,9	14,3
Tayland	14,7	13,0	13,2	13,1	13,1
Dünya	13,0	13,1	13,0	13,2	13,5

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 21.09.2023)

Ek Tablo 8. Dünya Geyfurt Verimi (Ton/ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
İsrail	97,6	65,9	85,9	81,0	75,4
Çin	44,2	49,1	48,8	49,7	50,6
Türkiye	48,5	48,2	47,7	47,1	49,4
Kıbrıs	45,0	39,2	38,2	41,9	46,1
Paraguay	45,5	45,5	47,3	46,3	45,9
Bahamalar	40,3	39,9	39,2	39,1	39,3
Saint Lucia	31,8	32,4	31,3	30,0	37,8
Güney Afrika	30,9	31,1	30,8	30,9	30,9
Suriye Arap Cum.	31,2	33,5	31,0	27,6	30,4
Filistin	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Porto Riko	29,3	29,5	29,5	29,3	29,1
İspanya	38,1	31,5	29,0	30,3	28,3
Jamaika	26,4	26,0	26,0	26,2	26,2
Fransa	26,1	20,6	21,8	22,8	25,4
Yeni Zelanda	24,4	24,7	25,1	25,0	25,0
Arjantin	23,1	24,2	24,4	24,5	24,9
Cezayir	21,6	22,9	23,2	23,6	24,5
İran	23,0	23,1	24,6	23,6	23,7
Saint Vincent ve Gr.	18,2	18,3	18,0	22,9	23,0
Meksika	25,0	24,4	24,9	24,7	22,7
Fas	10,9	15,7	19,0	16,1	22,4
Tunus	22,4	22,3	21,6	22,1	22,0
ABD	26,3	20,8	27,2	27,5	22,0
Uruguay	13,9	12,7	10,8	9,7	21,6
Fransız Polinezyası	19,4	20,1	20,2	20,3	20,3
Malezya	14,6	18,7	17,6	18,9	20,0
Özbekistan	18,6	18,7	18,5	18,6	18,6
Brezilya	18,5	18,5	18,6	18,3	18,3
İtalya	17,8	17,8	18,6	18,2	18,2
Çin, Tayvan Eyaleti	18,3	19,0	17,6	18,0	17,7
Kenya	13,0	13,6	14,3	12,7	17,4
Kongo	16,2	16,6	16,9	17,1	17,3
Honduras	17,2	16,6	17,2	17,2	17,2
Ürdün	16,1	18,8	20,1	15,5	17,1
Yunanistan	25,1	19,8	20,7	19,8	16,8
Surinam	15,1	14,7	14,5	13,6	15,7
Burkina Faso	14,9	14,9	14,9	14,9	14,9
Tayland	9,0	15,2	16,6	18,0	14,7
Mısır	14,9	13,5	14,7	14,6	14,7
Bangladeş	8,4	8,2	5,7	6,3	13,9
Vietnam	12,1	7,6	12,4	12,8	12,9
Dünya	25,0	24,1	26,2	26,4	26,5

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 21.09.2023)

Ek Tablo 9. Dünya Portakal Dikim Alanı (Bin ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	601	613	656	671	694
Brezilya	633	589	590	573	578
Çin	498	451	420	393	382
Meksika	321	327	330	328	331
ABD	213	209	206	204	199
İspanya	141	140	140	141	143
Pakistan	136	136	136	136	136
Mısır	129	125	123	180	130
Irak	55	55	100	105	104
İtalya	86	83	82	84	84
Vietnam	57	61	71	75	76
İran	60	69	62	59	70
Endonezya	62	66	68	71	65
Fas	57	58	58	59	61
Türkiye	51	51	75	46	48
Cezayir	50	46	46	47	47
Birleşik Tanzanya Cumhuriyeti	38	38	42	44	45
Arjantin	47	46	47	43	43
Güney Afrika	35	41	39	34	36
Peru	31	31	32	32	33
Yunanistan	29	32	30	31	28
Mali	25	5	5	27	27
Kolombiya	20	20	21	29	27
Suriye Arap Cumhuriyeti	27	26	25	26	26
Venezuela	30	22	20	25	24
Tayland	24	24	24	24	24
Dünya	3.915	3.809	3.903	3.953	3.933

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 30.10.2023)

Ek Tablo 10. Dünya Mandalina Dikim Alanı (Bin ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	1.711	1.793	2.133	2.108	2.241
İspanya	108	109	106	104	102
Fas	64	64	65	69	64
Türkiye	51	52	54	60	61
Brezilya	50	52	53	56	55
Pakistan	51	51	52	52	52
Mısır	47	46	46	46	46
Japonya	41	40	39	38	36
Meksika	34	34	34	36	36
İtalya	35	26	34	34	34
ABD	28	29	29	30	30
Arjantin	30	29	29	29	29
Bolivya	27	27	27	27	27
Kore Cumhuriyeti	22	22	21	21	22
Güney Afrika	8	10	13	16	20
Peru	15	17	18	18	19
Kolombiya	11	17	20	18	19
Nepal	17	16	17	15	19
Gürcistan	16	18	17	15	16
Malawi	14	16	16	16	16
Cezayir	14	13	14	14	15
Tayland	11	13	13	13	13
İran	10	12	17	14	12
Şili	6	8	8	9	11
Tunus	13	8	10	8	9
Venezuela	10	11	10	8	9
Dünya	2.540	2.630	2.988	2.973	3.109

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 30.10.2023)

Ek Tablo 11. Dünya Limon Dikim Alanı (Bin ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	106	102	103	101	104
Vietnam	47	86	66	73	80
Sudan	22	22	22	22	23
Meksika	18	19	20	20	20
Tayland	28	17	17	16	18
ABD	24	22	20	19	18
Güney Afrika	11	14	12	11	11
Haiti	5	7	5	6	7
Bangladeş	8	8	13	13	6
Filipinler	5	5	5	5	5
Türkiye	5	5	5	5	5
Dünya	346	375	355	356	361

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 30.10.2023)

Ek Tablo 12. Dünya Greyfurt Dikim Alanı (Bin ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Hindistan	248	286	305	322	327
Meksika	172	176	184	187	196
Çin	99	107	125	126	121
Bangladeş	26	18	64	63	66
Brezilya	48	54	57	58	58
Türkiye	32	36	40	47	52
İspanya	43	46	47	48	51
Arjantin	54	58	50	35	41
Kolombiya	19	22	26	23	37
Sudan	32	32	32	32	33
Güney Afrika	21	22	24	30	30
Dominik Cumhuriyeti	24	26	28	29	30
İran	28	29	28	28	28
Peru	26	27	27	28	28
İtalya	25	26	23	25	24
ABD	22	22	23	23	23
Mısır	15	15	13	16	16
Tayland	17	17	17	16	16
Pakistan	14	12	14	12	12
Srilanka	11	10	10	11	10
Şili	6	7	7	8	8
Nepal	5	5	6	7	7
Suriye Arap Cumhuriyeti	7	7	7	7	7
Gana	7	7	7	7	7
Venezuela	7	6	7	6	7
Guatemala	6	6	6	6	6
Dünya	1.105	1.170	1.270	1.298	1.338

Kaynak: FAO, 2023 (Erişim Tarihi: 30.10.2023)

Ek Tablo 13. Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İhracatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Rusya Federasyonu	79.735	35.784	106.745	57.264	97.636	56.505	73.020	37.512	75.028	48.822
Irak	119.447	25.231	79.438	20.590	63.714	23.256	204.739	35.494	35.933	7.523
Ukrayna	27.663	11.238	33.580	15.662	18.517	9.364	34.988	16.018	14.213	8.802
Gürcistan	11.161	3.450	11.818	3.998	8.985	2.062	9.428	1.510	7.874	1.617
Suriye	4.616	692	2.036	324	4.489	1.585	17.323	1.436	7.173	426
Romanya	5.818	2.937	8.033	4.581	3.670	2.204	4.616	2.323	3.992	2.896
Azerbaycan	9.423	3.356	3.221	1.087	2.337	891	5.114	1.746	3.346	1.389
Hollanda	526	234	3.460	1.845	263	220	148	79	3.280	2.461
Japonya	0	0	0	0	0	0	4.023	3.102	2.386	2.307
Moldova	3.108	1.289	3.354	1.772	2.725	1.738	3.552	1.847	2.091	1.439
Sırbistan	2.501	1.058	5.405	3.069	1.671	1.151	2.723	1.324	2.072	1.570
Almanya	1.650	955	1.776	1.035	1.786	1.268	896	947	1.870	1.822
Özbekistan	2.620	1.236	2.922	1.424	3.125	1.351	2.608	1.366	1.790	1.179
Suudi Arabistan	7.885	2.938	2.323	744	0	0	0	0	1.548	689
Kazakistan	1.275	431	2.289	979	1.570	811	2.261	994	1.542	875
Bulgaristan	2.360	1.071	3.362	1.364	2.274	968	1.917	737	1.328	519
İspanya	0	0	338	205	28	59	0	0	1.174	1.017
Hırvatistan	92	44	155	103	20	14	71	32	1.144	984
Belarus	3.326	1.408	2.774	1.456	1.545	1.016	5.590	2.739	1.104	767
Polonya	841	415	858	577	353	237	574	277	911	578
Bosna-Hersek	1.599	572	3.954	1.556	955	397	4.814	1.530	892	376
Avusturya	389	193	240	132	349	239	205	106	682	546
Kosova	54	14	1.064	309	657	203	2.794	800	682	306
Çekya	474	241	700	429	319	227	737	392	633	404
Kuzey Makedonya	621	247	1.493	842	371	192	1.073	461	544	279
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	0	0	0	0	0	0	0	0	501	196
Portekiz	0	0	0	0	0	0	0	0	498	424
Katar	2.425	870	2.297	1.027	1.222	605	1.070	419	494	367
Kırgızistan	459	164	799	302	694	302	710	231	464	208
BAE	2.942	1.365	2.075	766	702	484	1.793	796	424	320
Kanada	88	73	58	52	3	1	114	69	409	361
İtalya	41	16	544	366	0	0	0	0	389	316
Türkmenistan	3.716	2.722	1.621	1.073	711	480	81	46	343	190
Tacikistan	176	64	0	0	380	141	413	203	342	198
Birleşik Krallık	271	140	413	240	38	58	118	167	215	325
Macaristan	121	74	423	245	44	29	185	91	212	172
Slovakya	7	3	11	8	99	54	112	48	107	92
Fransa	15	10	217	149	16	12	20	38	93	80
Karadağ	82	29	487	218	80	32	122	41	85	64
Slovenya	28	13	141	77	5	2	0	0	80	55
Arnavutluk	69	31	280	103	25	11	178	61	62	24
ABD	0	8	0	7	24	15	8	12	49	392
Norveç	97	53	115	72	83	64	49	31	44	38
İsveç	46	24	60	32	108	72	91	50	35	29
İsviçre	2	1	12	10	47	41	13	8	34	30
Umman	1.004	426	438	111	511	263	320	118	32	22
Diğer	1.925	968	1.663	853	704	467	1.071	504	109	114
TOPLAM	300.701	102.088	292.993	127.055	222.856	109.090	389.681	115.706	178.254	93.608

Kaynak: TÜİK, 2023. Portakal taze ve kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080510
(Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 14. Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalına İhracatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Rusya Federasyonu	243.676	119.013	339.496	184.679	437.518	227.950	460.781	249.216	497.447	306.772
Irak	148.211	29.470	122.591	24.149	99.837	39.730	136.733	29.286	97.963	13.130
Ukrayna	103.707	42.385	119.837	56.889	119.539	54.514	123.059	57.964	81.804	50.743
Suriye	5.779	882	3.734	550	11.581	2.850	22.760	3.520	17.320	1.006
Polonya	650	379	9.653	7.228	8.542	6.371	11.574	8.705	17.171	17.085
Romanya	10.848	5.242	15.150	9.131	16.153	9.663	17.781	10.701	11.918	9.734
Sırbistan	10.295	5.184	16.095	9.895	17.350	11.026	16.035	10.066	11.341	9.468
Suudi Arabistan	5.600	2.050	9.845	4.137	443	161	0	0	10.142	5.518
Gürcistan	3.587	888	10.915	3.857	9.103	1.762	14.043	1.578	10.109	1.112
Moldova	8.636	3.763	10.847	5.610	12.661	6.795	11.885	6.822	9.651	7.511
Kazakistan	1.263	465	2.550	1.083	4.483	2.000	7.463	3.186	9.293	5.276
Belarus	7.384	3.249	10.182	5.965	7.226	4.052	10.394	6.332	8.811	7.831
Bulgaristan	4.805	2.189	7.978	3.499	4.154	2.124	7.563	3.753	5.691	4.477
Bosna-Hersek	2.471	843	6.214	2.233	5.044	2.195	7.570	3.117	5.505	2.587
Azerbaycan	5.606	1.584	4.234	1.184	6.483	1.158	6.062	1.572	5.313	1.472
Özbekistan	1.330	619	1.781	755	3.292	1.380	4.599	2.320	5.083	2.810
Almanya	2.236	1.311	4.134	2.528	4.441	3.125	2.650	1.957	4.771	4.559
Hırvatistan	772	512	1.005	797	1.110	956	3.839	2.867	4.506	4.420
Kuzey Makedonya	5.183	2.226	4.819	2.295	7.597	3.799	5.486	2.720	4.334	2.507
Kırgızistan	304	121	561	269	1.531	606	2.999	1.170	3.536	1.697
BAE	1.333	481	1.505	540	3.837	1.590	7.251	2.205	3.002	1.549
Türkmenistan	4.903	3.524	2.456	1.786	2.916	1.984	2.069	1.319	1.904	1.275
Hollanda	1.382	728	2.785	1.742	2.628	2.121	1.942	1.263	1.877	1.987
Avusturya	961	525	1.369	876	1.095	735	1.219	784	1.784	1.641
Slovakya	432	193	577	300	1.854	1.167	2.688	1.820	1.654	1.452
Kosova	397	133	2.054	729	2.548	866	2.450	896	1.187	511
Macaristan	2.006	1.188	3.706	2.437	1.687	1.164	1.263	838	1.046	965
Slovenya	165	96	1.670	1.244	1.228	781	941	663	1.032	874
Umman	208	94	193	99	1.467	598	1.510	470	961	597
Çekya	2.944	1.471	4.934	2.971	2.573	1.810	3.096	2.160	935	821
Birleşik Krallık	3.104	1.679	3.090	1.675	2.227	1.427	872	627	852	792
Letonya	86	33	1.248	673	1.393	907	1.028	562	780	676
İtalya	47	18	2.611	1.982	109	96	0	0	762	696
Katar	460	222	1.064	417	1.280	490	1.110	386	685	370
Litvanya	34	14	571	309	420	388	83	71	423	382
Kuveyt	0	0	1.347	630	2.062	744	1.559	489	358	163
Tacikistan	44	14	0	0	159	52	129	60	357	199
İsveç	518	311	671	403	1.107	726	420	300	333	372
Karadağ	95	39	302	187	345	222	483	245	327	234
Japonya	0	0	0	0	0	0	0	0	154	243
Fransa	42	20	174	179	68	54	72	59	147	150
Gine	29	12	21	8	24	11	11	6	104	45
Bahreyn	8	5	117	48	482	190	496	149	80	33
Hindistan	3	2	0	0	40	29	85	40	78	78
Diğer	741	459	1.471	887	837	717	1.045	846	548	739
TOPLAM	592.281	233.641	735.559	346.858	810.474	401.086	905.101	423.109	843.081	476.558

Kaynak: TÜİK, 2023. Mandarinler (Tanjener ve Satsumalar dahil); taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080521 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 15. Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İhracatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Irak	114.742	29.521	92.320	29.312	170.913	70.985	177.782	36.329	157.104	51.479
Rusya Federasyonu	111.278	63.006	88.099	64.617	153.088	92.911	147.336	78.854	135.268	81.232
Romanya	27.965	16.791	21.256	18.187	38.004	26.158	35.020	20.301	35.990	26.250
Polonya	18.790	11.238	15.531	12.748	17.416	11.493	30.825	18.479	31.438	24.679
Ukrayna	35.152	15.891	30.035	17.697	49.872	23.360	37.418	19.103	31.289	20.914
Suriye	11.440	1.953	4.746	807	18.397	5.163	33.596	4.302	28.140	4.138
Suudi Arabistan	52.941	22.418	31.855	16.422	684	264	39	21	20.439	10.940
Bulgaristan	21.072	13.583	16.582	11.893	23.860	15.982	23.392	13.210	19.745	13.089
Sırbistan	17.362	10.078	13.818	10.293	23.403	14.436	20.840	10.989	18.819	13.247
Azerbaycan	10.540	4.496	4.110	2.002	10.937	3.993	13.305	5.189	15.399	7.368
BAE	15.926	7.381	12.617	6.219	18.323	8.319	24.815	8.569	12.853	7.685
Bosna-Hersek	7.861	3.192	6.378	3.385	12.631	5.496	11.102	3.951	10.346	4.866
Hırvatistan	3.607	2.205	3.225	2.360	4.105	2.568	8.539	4.612	6.799	4.887
Kuzey Makedonya	5.414	2.447	4.520	2.826	7.511	3.559	6.298	2.683	5.903	2.933
Belarus	4.746	2.138	2.894	2.196	5.577	3.266	6.999	3.651	5.546	4.211
Gürcistan	3.484	1.167	5.365	2.012	6.677	1.657	6.070	868	4.968	1.205
Çekya	8.176	4.935	4.921	3.921	4.580	3.424	3.638	2.168	4.914	3.759
Almanya	4.922	2.746	4.009	2.434	5.175	3.389	4.175	2.524	4.684	3.420
Katar	5.188	2.415	4.617	2.526	7.818	3.472	6.235	2.183	4.513	2.585
Moldova	3.033	1.599	2.679	2.051	4.183	2.642	3.838	2.084	4.061	2.917
Kosova	1.793	911	2.283	1.437	3.624	1.941	3.682	1.459	3.471	2.003
Karadağ	2.119	1.189	1.497	1.008	2.604	1.379	2.816	1.155	2.830	1.715
Japonya	271	288	20	25	0	0	764	833	2.734	3.208
Macaristan	2.909	1.786	3.187	2.478	2.432	1.543	2.997	1.637	2.372	1.675
Kazakistan	1.471	541	1.028	530	2.286	1.051	2.625	1.172	2.275	1.234
Hollanda	3.543	2.110	2.152	1.924	2.101	1.616	1.971	1.107	2.164	1.725
Letonya	1.581	915	1.597	1.168	1.516	889	1.527	794	2.146	1.515
Slovakya	1.516	890	731	554	1.934	1.260	2.023	1.032	1.832	1.328
Kanada	2.987	3.040	901	1.105	2.508	2.791	1.999	1.812	1.789	1.980
Arnavutluk	712	368	1.645	834	2.008	1.032	2.604	1.031	1.658	754
Norveç	977	818	990	964	534	449	972	716	1.618	1.326
Slovenya	2.694	1.708	3.114	2.234	2.284	1.478	1.728	882	1.610	1.145
Yunanistan	2.089	1.116	3.014	1.910	1.988	1.086	2.029	1.020	1.236	786
Kuveyt	650	256	3.245	1.504	6.089	2.650	4.129	1.231	1.111	575
Umman	1.744	720	1.210	686	3.370	1.556	2.327	731	1.006	586
Litvanya	1.650	896	935	681	532	297	820	382	987	668
Singapur	1.799	1.731	997	1.213	1.679	1.875	1.248	1.179	747	899
Kırgızistan	222	85	26	11	931	355	1.554	491	689	320
Avusturya	1.376	965	792	702	505	423	560	340	667	494
Birleşik Krallık	2.024	1.319	859	735	692	589	784	684	572	487
Ürdün	0	0	0	0	284	102	48	15	548	87
İtalya	3.095	1.739	675	615	984	795	282	150	520	403
Hong Kong	1.125	1.016	268	330	876	815	995	871	518	492
ABD	902	897	441	496	271	261	179	187	352	297
Diğer	6.092	4.466	3.111	2.521	4.706	3.493	6.329	3.397	1.664	1.105
TOPLAM	528.980	248.972	404.297	239.571	629.893	332.262	648.254	264.379	595.334	318.611

Kaynak: TÜİK, 2023. Limon ve tatlı limon taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080550
(Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 16. Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İhracatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Rusya Federasyonu	39.562	20.987	49.680	24.484	49.903	27.540	33.890	16.676	28.670	17.448
Polonya	12.935	7.150	19.980	10.932	18.210	11.412	19.807	10.455	10.099	7.843
Romanya	13.456	6.940	14.477	6.472	13.173	7.810	13.919	6.402	8.170	6.294
Ukrayna	13.381	5.788	17.332	7.954	15.339	7.270	10.836	5.132	6.548	4.376
Bulgaristan	9.875	4.853	13.050	5.558	9.370	4.807	10.355	4.617	5.871	3.706
Japonya	1.442	1.324	1.013	917	636	587	1.651	1.282	5.266	5.033
Hollanda	5.388	3.014	8.886	4.917	4.739	3.220	5.717	3.233	2.994	2.363
Irak	4.075	875	6.694	1.687	4.642	1.859	7.063	1.388	2.721	504
Birleşik Krallık	1.912	1.063	3.625	2.108	3.851	2.539	3.605	2.051	2.510	1.646
Sırbistan	3.093	1.715	4.502	2.059	3.656	2.280	3.497	1.704	2.158	1.663
Almanya	3.856	2.009	5.082	2.559	4.188	2.504	2.531	1.323	2.082	1.605
Belarus	1.611	854	2.785	1.225	2.910	1.712	6.234	2.998	1.799	1.384
İtalya	3.176	1.784	3.846	2.128	2.569	1.790	2.781	1.659	1.711	1.541
Kanada	202	142	1.690	822	2.736	1.489	2.704	1.809	1.651	1.465
Çekya	3.316	1.729	3.405	1.694	1.854	1.267	1.905	910	1.396	962
BAE	1.805	679	2.606	980	2.646	1.043	2.952	1.062	1.318	706
Gürcistan	1.761	525	2.361	816	1.907	463	2.370	332	1.049	220
Hırvatistan	872	521	1.259	676	1.309	882	1.540	729	987	783
Moldova	1.298	683	1.604	825	1.633	980	1.387	643	945	679
Slovakya	566	253	203	105	1.036	586	1.391	697	824	589
Suudi Arabistan	1.637	642	2.333	778	2	1	0	0	720	373
Suriye	356	45	467	74	984	236	959	117	649	42
Fransa	1.421	735	1.632	836	1.374	926	1.343	707	641	431
Bosna-Hersek	893	388	1.331	493	1.122	540	1.073	425	628	364
Azerbaycan	1.159	440	617	280	737	260	870	418	554	240
Kuzey Makedonya	898	343	1.484	617	1.619	795	922	307	491	258
Hong Kong	334	259	1.682	1.075	543	401	629	446	376	312
Letonya	695	357	787	340	791	448	860	363	363	247
İrlanda	54	34	109	55	35	27	106	59	353	253
Kazakistan	413	145	405	174	378	180	832	352	342	192
Malezya	304	180	601	364	450	318	446	329	293	272
Litvanya	632	310	939	387	86	55	426	185	277	199
Karadağ	361	184	409	166	329	187	410	158	252	188
Özbekistan	153	80	111	60	125	69	225	141	233	179
Macaristan	1.144	639	1.284	656	963	580	476	234	201	160
Singapur	285	204	595	364	379	287	386	283	157	150
Hindistan	28	19	178	105	76	48	170	115	134	103
Kosova	94	46	143	71	189	108	186	79	121	84
Slovenya	537	288	1.047	484	581	321	764	409	109	77
Katar	312	131	643	240	455	179	384	142	106	63
Güney Afrika Cumhuriyeti	76	46	83	58	618	398	435	335	105	99
Belçika	439	214	1.431	640	493	304	92	54	100	74
Yunanistan	276	156	218	95	210	123	187	84	64	47
Kırgızistan	30	9	48	15	36	13	72	29	55	29
Arnavutluk	43	22	62	29	154	76	129	50	53	24
Diğer	2.109	1.284	1.474	807	1.466	896	909	431	261	208
TOPLAM	138.266	70.089	184.195	88.182	160.505	89.817	149.425	71.355	96.406	65.474

Kaynak: TÜİK, 2023. Greyfurt (pomelolar dahil) taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080540 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 17. Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İthalatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	41.570	9.750	49.352	11.648	43.377	11.897	39.456	9.055	30.757	15.201
Mısır	2.328	774	0	0	252	71	1.187	562	944	618
Romanya	0	0	0	0	245	180	149	79	103	91
Almanya	0	0	0	0	32	31	21	13	49	50
Rusya Federasyonu	547	253	168	123	7	5	3.362	1.617	23	15
Japonya	0	0	0	0	0	0	0	0	23	24
Hırvatistan	0	0	0	0	0	0	0	0	21	22
Karadağ	0	0	0	0	0	0	0	0	21	22
İtalya	0	0	0	0	0	0	0	0	20	15
İran	0	0	0	0	1	0	2	0	9	2
Fransa	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2
Birleşik Krallık	1	1	0	0	0	0	0	0	3	53
Gürcistan	5	1	0	0	0	0	5	2	2	1
ABD	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
İsviçre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hollanda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Belçika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer	137	81	1.863	1.270	1.888	1.376	335	208	0	0
TOPLAM	44.588	10.859	51.383	13.042	45.802	13.560	44.517	11.537	31.978	16.117

Kaynak: TÜİK, 2023. Portakal taze ve kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080510 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 18. Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalina İthalatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	19.495	4.980	28.176	8.831	22.839	9.725	39.695	13.738	40.104	24.296
Rusya Federasyonu	4.401	2.355	790	542	361	247	313	198	156	120
Bulgaristan	61	28	0	0	97	51	26	16	120	135
Polonya	0	0	18	10	235	181	344	314	83	111
Almanya	0	0	9	4	127	117	77	69	81	93
Romanya	6	2	12	12	435	314	537	381	20	24
Macaristan	0	0	0	0	20	15	41	23	16	19
Avusturya	0	0	0	0	40	34	6	6	0	0
Belarus	0	0	41	37	0	0	0	0	0	0
Belçika	0	0	0	0	41	36	0	0	0	0
Bosna-Hersek	0	0	0	0	42	38	0	0	0	0
Çekya	0	0	0	0	81	74	0	0	0	0
Hırvatistan	34	26	0	0	42	41	0	0	0	0
Hollanda	82	37	0	0	41	40	21	16	0	0
İsveç	0	0	0	0	57	31	32	32	0	0
İtalya	0	0	44	36	0	0	0	0	0	0
Karadağ	0	0	75	67	0	0	0	0	0	0
Kazakistan	0	0	8	5	0	0	0	0	0	0
Kuzey Makedonya	0	0	0	0	0	0	20	21	0	0
Diğer	55	24	317	200	106	93	684	464	0	0
TOPLAM	24.134	7.453	29.490	9.745	24.563	11.038	41.795	15.277	40.579	24.798

Kaynak: TÜİK, 2023. Mandarinler (Tanjerin ve Satsumalar dahil); taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080521 (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 19. Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İthalatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	520	106	2.196	655	1.975	589	1.949	316	1.597	800
Romanya	42	32	43	56	45	29	913	607	859	737
Brezilya	608	579	417	407	548	573	770	756	826	808
Polonya	0	0	145	136	22	15	223	151	570	544
Bulgaristan	11	8	0	0	313	245	123	88	458	384
Karadağ	0	0	0	0	161	127	21	8	103	105
Çekya	0	0	0	0	0	0	0	0	101	126
Mısır	56	32	40	29	79	51	64	59	89	83
Hırvatistan	0	0	0	0	83	70	21	14	82	86
Vietnam	0	0	0	0	41	35	14	14	79	76
Letonya	0	0	0	0	0	0	41	22	61	54
Arnavutluk	0	0	0	0	0	0	0	0	41	40
Hollanda	0	0	0	0	40	56	21	20	41	31
Almanya	0	0	9	9	41	28	11	8	35	34
Macaristan	0	0	0	0	0	0	0	0	25	21
Fransa	0	0	0	0	0	0	0	0	24	17
Kolombiya	0	0	0	0	9	10	0	0	21	26
Rusya Federasyonu	48	32	60	68	0	0	22	16	19	13
Peru	0	0	0	0	0	0	0	0	17	10
Meksika	80	83	15	16	39	41	39	37	16	16
Birleşik Krallık	9	7	0	0	0	0	0	0	11	8
İran	0	0	0	0	3	6	3	3	4	0
Arjantin	156	98	471	296	0	0	0	0	2	1
Suudi Arabistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Japonya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İtalya	0	0	24	24	0	0	0	0	0	0
Avusturya	0	0	0	0	0	0	5	3	0	0
Diğer	177	170	258	243	135	94	1.068	807	0	0
TOPLAM	1.706	1.147	3.677	1.940	3.533	1.967	5.308	2.926	5.083	4.019

Kaynak: TÜİK, 2023. Limon ve tatlı limon taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080550
(Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 20. Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İthalatı

ÜLKE ADI	2018/19		2019/20		2020/21		2021/22		2022/23	
	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	305	76	260	81	785	223	38	6	489	190
Güney Afrika Cumhuriyeti	291	208	9	10	34	16	0	0	309	118
Çin	264	110	416	169	382	185	105	54	255	150
Romanya	14	6	5	3	23	16	178	77	46	40
Almanya	0	0	4	2	3	2	12	7	39	51
Lübnan	0	0	0	0	0	0	0	0	25	6
Bulgaristan	31	12	0	0	96	50	56	34	18	18
Vietnam	0	0	0	0	3	1	0	0	2	1
Diğer	83	61	125	87	104	89	3.883	2.292	0	0
TOPLAM	988	474	820	352	1.430	582	4.273	2.468	1.184	574

Kaynak: TÜİK, 2023. Greyfurt (pomelolar dahil) taze veya kurutulmuş olarak alınmıştır. GTIP no: 080540
(Erişim Tarihi: 07.11.2023)

Ek Tablo 21. Türkiye'nin Bölgelere Göre Turunçgil Üretimi (Ton, 2020-2022)

	Akdeniz	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege
2020						
Greyfurt	229.549	-	-	43	-	8.420
Limon	1.105.318	0	-	344	-	82.855
Portakal (Washington)	765.729	1	300	826	-	165.610
Portakal (Yafa)	54.718	-	-	95	-	1.189
Diğer Portakallar	312.369	-	-	509	-	32.629
Mandalina (Satsuma)	552.445	15	8.981	4.126	-	201.915
Mandalina (Klemantin)	77.880	-	-	-	-	15.237
Mandalina (King)	6.848	-	-	-	-	235
Mandalina (Diğer)	702.006	1	-	379	-	15.561
2021						
Greyfurt	241.076	-	-	43	-	7.881
Limon	1.444.537	0	-	426	-	105.037
Portakal (Washington)	952.779	1	-	790	-	232.226
Portakal (Yafa)	58.977	-	-	94	-	1.252
Diğer Portakallar	456.043	-	-	607	-	39.231
Mandalina (Satsuma)	695.430	16	5.885	4.342	-	96.107
Mandalina (Klemantin)	81.931	-	-	-	-	15.830
Mandalina (King)	6.920	-	-	-	-	232
Mandalina (Diğer)	896.751	2	-	410	0	15.144
2022						
Greyfurt	189.960	-	-	41	-	7.999
Limon	1.209.570	0	-	350	-	113.080
Portakal (Washington)	660.318	1	-	796	-	195.309
Portakal (Yafa)	45.625	-	-	82	-	986
Diğer Portakallar	381.000	-	-	631	-	37.252
Mandalina (Satsuma)	636.020	15	27.554	4.685	-	186.446
Mandalina (Klemantin)	70.243	-	-	-	-	15.878
Mandalina (King)	5.590	-	-	-	-	203
Mandalina (Diğer)	906.451	2	-	349	1	11.563

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 11.10.2023)

Ek Tablo 22. Türkiye'nin İllere Göre Portakal Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi (2022)

İller	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)
Antalya	3.472.956	214.328	132.358	444.903
Adana	2.481.243	810.865	121.299	330.764
Muğla	1.878.019	126.547	61.441	217.076
Hatay	2.394.118	79.877	83.075	166.159
Mersin	1.653.199	461.313	62.545	118.990
Osmaniye	152.009	27.065	3.562	25.663
Aydın	860.351	51.960	30.255	15.910
Rize	25.890	2.005	0	607
İzmir	9.581	1.247	248	561
Artvin	13.299	1.116	151	402
Kahramanmaraş	2.850	4.150	350	360
Trabzon	15.210	3.228	2	345
Burdur	1.650	620	65	104
Giresun	3.401	1.268	0	88
Ordu	2.303	610	4	67
Kastamonu	60	20	1	1
Türkiye	12.966.139	1.786.219	495.356	1.322.000

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Ek Tablo 23. Türkiye'nin İllere Göre Mandalina Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi (2022)

İller	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)
Adana	8.805.905	3.258.391	324.528	743.619
Hatay	5.471.338	906.008	184.929	676.226
İzmir	1.743.833	51.435	46.928	163.688
Mersin	1.731.216	581.389	68.943	142.885
Balıkesir	275.449	11	8.912	27.151
Osmaniye	212.800	46.545	7.189	27.025
Muğla	337.849	34.910	11.541	26.115
Aydın	510.702	92.112	14.175	24.287
Antalya	269.222	50.593	9.103	24.269
Kahramanmaraş	38.700	10.200	1.540	4.257
Rize	87.970	2.440	4	2.152
Trabzon	61.590	11.809	8	1.274
Artvin	38.830	1.300	539	1.056
Giresun	19.758	4.628	0	403
Çanakkale	6.200	150	150	403
Ordu	7.765	1.690	21	149
Burdur	349	136	12	23
Bartın	815	26	15	15
Kastamonu	90	25	1	2
Bursa	40	0	1	1
Türkiye	19.620.421	5.053.798	678.539	1.865.000

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Ek Tablo 24. Türkiye'nin İllere Göre Limon Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi (2022)

İller	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)
Mersin	6.226.978	1.174.880	234.315	614.942
Adana	5.606.705	3.206.023	237.039	421.307
Hatay	1.589.677	119.361	36.869	132.573
Muğla	818.570	95.186	30.527	110.867
Antalya	360.617	48.045	14.048	38.873
Aydın	40.371	10.737	587	1.950
Osmaniye	17.370	6.995	455	1.706
İzmir	9.123	5.375	278	263
Rize	15.610	2.613	0	217
Kahramanmaraş	1.550	1.140	110	155
Trabzon	6.405	4.196	0	84
Artvin	2.176	137	0	18
Giresun	1.358	960	0	18
Burdur	670	340	25	14
Ordu	1.560	510	10	13
Kastamonu	50	18	1	0
Türkiye	14.698.790	4.676.516	554.264	1.323.000

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Ek Tablo 25. Türkiye'nin İllere Göre Greyfurt Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi (2022)

İller	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Üretim Miktarı (Ton)
Adana	818.987	53.270	39.930	172.521
Mersin	112.057	5.424	5.000	8.887
Muğla	38.587	4.425	1.378	6.616
Antalya	41.292	3.672	1.773	4.551
Hatay	43.695	661	1.251	3.688
Aydın	16.250	840	455	1.383
Osmaniye	782	130	35	313
Artvin	1.100	100	0	31
Rize	500	25	0	10
İzmir	0	60	1	0
Türkiye	1.073.250	68.607	49.823	198.000

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.09.2023)

Ek Tablo 26. Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (TL/Kg)

Yıllar	Aylar	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt
2016	Ocak	0,60	0,71	1,48	0,36
	Şubat	0,58	0,74	1,49	0,38
	Mart	0,62	-	-	-
	Nisan	0,62	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,49	-
	Ekim	-	0,61	1,29	0,44
	Kasım	0,60	0,60	1,21	0,53
	Aralık	0,59	0,59	1,15	0,54
2016 Ortalama		0,60	0,65	1,35	0,45
2017	Ocak	0,58	0,68	1,29	0,85
	Şubat	0,64	0,74	1,41	0,89
	Mart	0,76	-	-	-
	Nisan	0,78	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,57	-
	Ekim	-	0,76	1,52	0,44
	Kasım	0,77	0,75	1,55	0,68
	Aralık	0,74	0,73	1,75	0,69
2017 Ortalama		0,71	0,73	1,51	0,71
2018	Ocak	0,72	0,93	1,69	0,73
	Şubat	0,75	0,95	1,65	0,66
	Mart	0,80	-	-	-
	Nisan	0,80	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,34	-
	Ekim	-	0,77	1,25	0,78
	Kasım	0,86	0,72	1,17	0,83
	Aralık	0,86	0,68	1,16	1,00
2018 Ortalama		0,80	0,81	1,38	0,80

Kaynak: TÜİK, 2022 (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

(-) Bilgi yoktur.

Ek Tablo 26 (devam). Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (TL/Kg)

Yıllar	Aylar	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt
2019	Ocak	0,91	0,72	1,22	1,07
	Şubat	0,94	0,81	1,22	1,12
	Mart	0,95	-	-	-
	Nisan	1,02	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,79	-
	Ekim	-	1,04	1,93	1,04
	Kasım	1,30	1,04	1,87	1,05
	Aralık	1,19	1,07	1,84	0,97
2019 Ortalama		1,05	0,94	1,65	1,05
2020	Ocak	1,24	1,03	1,95	0,95
	Şubat	1,25	1,04	1,95	0,87
	Mart	1,28	-	-	-
	Nisan	1,32	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	2,20	-
	Ekim	-	1,47	2,18	1,02
	Kasım	1,97	1,41	2,06	1,03
	Aralık	1,87	1,45	1,91	1,07
2020 Ortalama		1,49	1,28	2,04	0,99
2021	Ocak	1,82	1,56	1,82	1,15
	Şubat	1,82	1,61	1,87	1,21
	Mart	1,77	-	-	-
	Nisan	2,02	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,69	-
	Ekim	-	1,54	1,35	0,97
	Kasım	2,01	1,47	1,06	1,03
	Aralık	1,95	1,72	1,12	0,82
2021 Ortalama		1,90	1,58	1,49	1,04

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.10.2023)

(-) Bilgi yoktur.

Ek Tablo 26 (devam). Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (TL/Kg)

Yıllar	Aylar	Portakal	Mandalina	Limon	Greyfurt
2022	Ocak	1,87	2,20	1,57	1,70
	Şubat	2,04	2,77	2,00	1,93
	Mart	2,34	-	-	-
	Nisan	2,46	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	8,14	-
	Ekim	-	5,20	8,64	6,63
	Kasım	6,46	6,24	8,36	7,29
	Aralık	6,51	7,12	6,95	7,66
2022 Ortalama		3,61	4,71	5,94	5,04
2023	Ocak	6,05	8,46	6,20	8,44
	Şubat	6,27	8,64	6,33	8,61
	Mart	6,44	-	-	-
	Nisan	6,57	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
2023 Ortalama		6,33	8,55	6,20	8,52

Kaynak: TÜİK, 2023 (Erişim Tarihi: 18.10.2023)

(-) Bilgi yoktur.

Ek Tablo 27. Bazı turunçgil çeşitleri ve turunçgil üretim takvimi

Kaynak: Narenciye Tanıtım Grubu

KAYNAKLAR

Adana Turunçgil Üreticileri Birliği (ADATÜB), 2023-2024 Üretim Sezonu Değerlendirme Raporu, 2023.

Akdeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 2023. Yaş Meyve Sebze Sektörü Türkiye Geneli 2022-23 Ocak-Eylül Değerlendirme Raporu, Mersin.

Akdeniz Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği/Tarım Sektörleri Şubesi, 2023. Yaş Meyve Sebze Sektörü Global Satış Raporu, Mart 2023.

Atlı H.F. ve Şahin A., 2021. Hatay İli Dörtyol İlçesinde Portakal Üretim ve Pazarlaması, Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 8(3): 834–846, 2021.

Atlı H.F. ve Söyler O., 2018. Dünyada ve Türkiye’de Turunçgil Üretimini ve İhracatının Değerlendirilmesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi.

FAO, 2023. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division, (<http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>).

Narenciye Tanıtım Grubu, 2023. (<http://utk.org.tr/index.php/bilgi-bankasi/turunçgil-uretimi/turunçgil-uretim-takvimi>).

Resmi Gazete, 2023a. Tarımsal Üretim Planlanması Hakkında Yönetmelik, Sayı: 32309.

Resmi Gazete, 2023b. 2023 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2024 Yılında Uygulanacak Sertifikalı Tohum Kullanım Desteğine İlişkin Karar, Sayı: 32310.

Şahin, G. 2022. Türkiye Limon Yetiştiriciliğinin Ziraat Coğrafyası Perspektifinde Analizi, Ahi Evran Akademi, 3(2), 54-78

USDA, 2023. The United States Department of Agriculture, (<https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index>).

Turgutoğlu E., Kurt Ş., Demir G., Eryılmaz Z., Dünyada ve Türkiye’de Turunçgillerin Gelişimi ve BATEM’in Rolü, Meyve Bilimi Dergisi, 2023.

TÜİK, 2023. Türkiye İstatistik Kurumu, (<http://www.tuik.gov.tr>).

Zenginoğlu A., 2007. AB Sürecinde Türkiye Turunçgil İhracatının Yapısı, Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Yolları Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.